

PenSam Holding A/S

Årsrapport 2019

Jørgen Knudsens Vej 2
3520 Farum
CVR-nr. 12 62 95 32

Indholdsfortegnelse

Ledelsesberetning

Beretning fra direktionen.....	2
Fem års hoved- og nøgletal.....	3
Resultat, solvens og kapitalgrundlag	4
Organisation.....	7
Ledelse og revision	9
Ledelseshverv mv.	10

Årsregnskabet

Ledelsespåtegning.....	12
Den interne revisions revisionspåtegning	13
Den uafhængige revisors revisionspåtegning	15
Resultatopgørelse.....	17
Balance	19
Egenkapitalopgørelse	21
Noter	22

Beretning fra direktionen

PenSam Holding er moderselskab i PenSam koncernen, hvis primære formål er at levere arbejdsmarkedspensioner til FOA's faggrupper.

PenSam har 425.000 pensionskunder.

Vores unikke kundegruppe gør det muligt, at vi som pensionsselskab kan tilbyde netop de produkter og services, der er relevante for størstedelen af vores kunder. Det gælder også, når vi søger at påvirke og understøtte udviklingen af et velfungerende og fair offentligt pensionssystem, som netop vores kundegruppe er afhængige af.

PenSam's pensionsordninger er baseret på kollektive aftaler, og ordningernes opbygning og indretning afspejler bevidste valg fra overenskomstparternes side samt vores kundedemokrati. Dette kundedemokrati er vores DNA, og det er her, kunderne har indflydelse på de produkter og services, pensionsordningen skal indeholde. Dette er med et tydeligt fokus på, at det skal være til gavn for flertallet og indrettes omkostningseffektivt.

Som supplement til pensionsordningerne tilbyder PenSam bank- og forsikringsprodukter gennem datterselskaberne PenSam Bank og PenSam Forsikring. Flere pensionskunder vælger at være helkunder, og der tilbydes de bedste priser til de kunder, som samler hele deres privatøkonomi i PenSam Bank. I PenSam Forsikring er der indført samlerabat på indbo- og ulykkesforsikringerne, så loyale kunder, der har samlet deres forsikringer i PenSam, får reduceret præmierne.

Investeringsmæssigt blev 2019 et rigtigt godt år, hvor det samlede afkast for pensionsforretningerne blev på 12,3 %.

Værdier om ansvarlighed og ordentlighed er integreret i vores virksomhedskultur og forretningsførelse. Det gælder også, når vi investerer på vegne af vores pensionskunder.

PenSam ligger placeret i topfeltet blandt danske pensionsselskaber, når det gælder indsats for klimaet. Det bunder i, at vi foretager flere grønne investeringer, måler CO₂-aftrykket i vores investeringer, samt påvirker selskaber, der skal i en mere klimavenlig retning og frasælger selskaber inden for olie, kul og tjæresand.

PenSam deltog ved FN's klimatopmøde i september 2019, hvor vi præsenterede, hvorledes vi som investor arbejder med den grønne omstilling. Det er med til at inspirere andre lande og investorer.

Et væsentligt grundlag for arbejdet med ansvarlighed er desuden FN's 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling, hvor PenSam har valgt at fokusere på 5 af disse, der er relateret til klima, arbejdstagerrettigheder, skat og ulighed.

Kundetilfredsheden ligger på et højt niveau. Målinger i 2019 viser, at PenSam er et af de pensionsselskaber, som i 2019 har den største fremgang i kundetilfredsheden og kundeloyaliteten. I PenSam Bank, er det den personlige rådgivning, som kunderne oplever stor tilfredshed med. PenSam Forsikring ligger altid godt i forbruger- og prissammenligninger og var i 2019 "Bedst i test" hos forbrugerrådet Tænk i deres analyse og test af indboforsikringer. Det viser, at vi udvikler os i trit med vores kundes ønsker og behov.

I 2020 går PenSam et år i møde, hvor vi vil fortsætte med at indfri vores kunders rimelige forventning til en rationel og veldrevet arbejdsmarkedspensionsforretning med ordentlighed og ansvarlighed som kerneværdier.

Torsten Fels
Adm. direktør

Hoved- og nøgletal for koncernen

Resultatopgørelse i mio. kr.	2019	2018	2017	2016	2015
Skadesforsikring					
Bruttoopræmieindtægter	125	309	283	268	250
Bruttoerstatningsudgifter	-77	-251	-241	-217	-202
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-35	-42	-43	-47	-44
Resultat af afgiven forretning	-7	-3	-6	-1	-5
Forsikringsteknisk resultat af skadesforsikring	6	13	-7	3	-1
Afløbsresultat	2	3	-6	2	0
Livsforsikring					
Præmier	6.179	5.592	5.542	5.515	5.336
Forsikringsydelse	-2.622	-2.409	-2.273	-2.340	-1.804
Investeringsafkast før pensionsafkastskat	13.488	-112	6.433	6.870	1.617
Pensionsafkastskat	-2.062	-6	-988	-1.025	-270
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-230	-233	-239	-258	-236
Resultat af genforsikring	-1	-1	-1	-1	-2
Ændring i livsforsikringshensættelser	-13.329	-3.366	-7.891	-6.562	-1.067
Ændring i fortjenstmargen	-1.156	332	-174	-1.721	0
Ændring i overskudskapital	-260	-137	-302	-337	0
Forsikringsteknisk resultat af livsforsikring	7	-340	107	141	-151
Investeringsafkast, i alt	14.628	325	6.770	7.459	2.480
Overført til forsikringsvirksomhed	-13.488	112	-6.433	-6.870	-1.617
Andre omkostninger	-32	-56	-158	-57	-1
Resultat før skat	1.121	54	279	675	740
Skat	27	-64	13	-18	-26
Årets resultat	1.148	-10	292	657	714
Minoritetsinteressers andel i driftsresultat	-1.204	-96	-357	-656	-684
Moderselskabets andel af årets resultat	-56	-106	-65	1	30
Balance i mio. kr.	2019	2018	2017	2016	2015
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	117.052	102.613	99.583	91.478	85.865
Egenkapital, i alt	9.179	8.180	8.742	9.139	8.809
heraf minoritetsinteressers andel	7.239	6.185	6.639	6.971	6.531
Aktiver, i alt	140.509	124.898	125.073	116.365	108.943
Nøgletal i procent	2019	2018	2017	2016	2015
Koncernen					
Afkastprocent	12,7	0,3	6,4	7,7	2,7
Egenkapitalforrentning efter skat ¹	-2,8	-5,2	-3,0	0,1	1,3
Livsforsikring					
Omkostningsprocent af hensættelser	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4
Omkostninger pr. forsikret i kr. ²	437	432	454	499	517
Skadesforsikring					
Bruttoerstatningsprocent	61,3	81,1	85,1	80,6	80,9
Bruttoomkostningsprocent	27,6	13,6	15,2	17,4	17,6
Combined ratio	94,8	95,7	102,4	98,5	100,2
Operating ratio	94,8	95,7	102,4	98,5	100,2
Relativt afløbsresultat	2,1	3,8	-7,2	2,7	-0,2
Bank					
Renterisiko	1,9	4,3	4,5	4,8	4,5
Udlån plus nedskrivning i forhold til indlån	76,9	77,9	74,2	75,6	72,8
Årets nedskrivningsprocent	0,1	0,3	0,4	0,3	0,1
Årets udlånsvækst	4,1	14,7	0,5	6,2	11,7

Note: Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse for livsforsikringselskaber blev ændret med virkning fra 2016. Dette betyder at tallene for 2015 af praktiske årsager ikke er direkte sammenlignelige med tallene for 2016 og frem.

¹ Egenkapitalen er opgjort ekskl. minoritetsinteressers andel af egenkapitalen, idet de hovedsagligt er af investeringsmæssig karakter.

² Omkostninger pr. forsikret er påvirket af en stigning på 23 kr. på grund af overflytningen af Kritisk sygdom og Hold Fast. Ser man bort fra denne stigning ville nøgletallet været faldet til 414 kr.

Resultat, solvens og kapitalgrundlag

Resultatopgørelsen

Årets resultat før skat og minoritetsinteresser udgør 1.121 mio. kr. for koncernen mod 54 mio. kr. i 2018. Efter skat og minoritetsinteresser er årets resultat på -56 mio. kr. mod -106 mio. kr. i 2018.

Egenkapitalforrentning efter skat udgør -2,8% mod en egenkapitalforrentning efter skat ultimo 2018 på -5,2%. Resultatet anses som acceptabelt.

Resultater og udvikling af de enkelte datterselskaber fremgår af afsnittet 'Udvikling i koncernens aktiviteter' nedenfor.

PenSam Holding, moderselskabet

Resultatet i moderselskabet består af resultat af datterselskaber, afkast af øvrige investeringsaktiver og administrationsomkostninger.

Årets resultat efter skat er på -56 mio. kr. mod -106 mio. kr. i 2018.

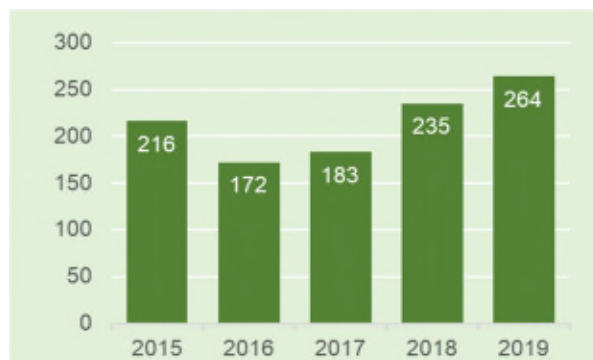
Årets resultat

I mio. kr.	2019	2018
Årets resultat efter skat	-56	-106
Investeringsaktiver	1.918	1.976
Egenkapital	1.940	1.996
Egenkapitalforrentning efter skat	-2,8%	-5,2%

Kapitalgrundlaget i PenSam Holdings består af selskabets egenkapital, tillagt den andel af overskudskapital og fortjenstmargen i PenSam Liv der svarer til PenSam Livs kapitalbelastning i PenSam Holding, og tillagt fortjenstmargen i PenSam Forsikring. Ultimo 2019 udgør kapitalgrundlaget 3.185 mio. kr. mod 2.937 mio. kr. ultimo 2018.

Solvenskapitalkravet udgør 1.208 mio. kr. i 2019 mod 1.251 mio. kr. i 2018. Solvensdækningen udgør ultimo 2019 264% mod 235% ultimo 2018.

Solvensdækning i procent.

Udvikling i koncernens aktiviteter

PenSam Liv og PenSam A/S er direkte ejede datterselskaber i PenSam Holding, og PenSam Forsikring og PenSam Bank er datterselskaber ejet af PenSam Liv.

PenSam Liv

Årets resultat efter skat blev på -14 mio. kr., som er overført til selskabets egenkapital. Resultatet er udtryk for afkastet af egenkapitalens egne investeringsaktiver og en risikoforrentning fra kontributionsgrupperne samt endvidere påvirket af skatteeffekt af forventet omdannelse til arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringsaktieselskab. Risikoforrentningen til egenkapitalen udgjorde 7 mio. kr.

Egenkapitalforrentning efter skat udgør -6,8% mod -1,2% ultimo 2018.

I 2019 har PenSam Liv opnået et investeringsafkast på 13.485 mio. kr. før pensionsafkastskat mod 222 mio. kr. i 2018.

Investeringsafkastet i PenSam Liv blev for 2019 12,9% før skat, hvilket er meget tilfredsstillende.

Hovedtal- og nøgletal PenSam Liv

I mio. kr.	2019	2018
Årets resultat efter skat	-14	-16
Investeringsaktiver	127.952	112.518
Egenkapital	194	208
Forsikringsmæssige hensættelser i alt	116.978	102.493
Afkast før skat	13.485	222
Egenkapitalforrentning efter skat	-6,8%	-1,2%

Solvensdækningen udgør 930% mod 732% i 2018.

PenSam Forsikring

Årets resultat før skat udgør 10 mio. kr. mod et resultat på 8 mio. kr. i 2018. Årets resultat er sammensat af et forsikringsteknisk resultat på 6 mio. kr. og et positivt resultat af investeringsvirksomhed på 4 mio. kr.

Der er i 2019 opnået et positivt forsikringsteknisk resultat som følge af, at der i 2019 har været en afløbsgevinst og et positivt resultat på de kollektive produkter.

Egenkapitalforrentningen efter skat udgør 10,9% mod en forrentning på 0,0% i 2018.

Bruttopræmierne er faldet fra 299 mio. kr. i 2018 til 125 mio. kr. i 2019, hvilket skyldes, at tegningen af de kollektive arbejdsmarkedspensionsprodukter er ophørt. Udviklingen i bruttopræmien på de tilbageværende produkter er steget fra 118 mio.kr. i 2018 til 125 mio. kr. i 2019. For tingsforsikringerne har stigningen udgjort 6 mio.kr. og for personforsikringerne har stigningen udgjort 1 mio. kr.

Der blev i 2019 gennemført præmiestigninger på flere af selskabets forsikringsprodukter. Samlet set var der i 2019 en stagnering i antallet af kunder og policer.

Resultatet anses for tilfredsstillende.

Hovedtal- og nøgletal PenSam Forsikring

I mio. kr.	2019	2018
Årets resultat efter skat	8	0
Præmieindtægter	125	309
Erstatningsudgifter	78	251
Egenkapital	76	68
Egenkapitalforrentning efter skat	10,9%	0,0%

PenSam Bank

Årets resultat efter skat udgør et overskud på 5 mio. kr. mod et underskud i 2018 på 2 mio. kr.

Årets resultat er positivt påvirket af stigning i gebyrindtægter, færre negative kursreguleringer fra obligationsbeholdningen og faldende nedskrivninger. Modsat trækker øgede omkostninger til administration, der påvirker resultatet negativt.

Egenkapitalforrentningen efter skat udgør 1,8%, hvilket anses for acceptabelt.

Nettorente- og gebyrindtægter er steget med 8 mio. kr. i 2019, når der ses bort fra udviklingen i renteindtægterne fra obligationsbeholdningen. Årets nedskrivningsprocent er faldet med 0,2 %-point i forhold til 2018, og udgør 0,1%. Nedskrivningsprocenten er meget tilfredsstillende.

Hovedtal- og nøgletal PenSam Bank

I mio. kr.	2019	2018
Årets resultat efter skat	5	-2
Udlån	1.245	1.196
Indlån	1.599	1.572
Egenkapital	254	249
Egenkapitalforrentning efter skat	1,8%	-0,7%

Bankens kernekapitalprocent udgør 17,8% mod 17,0% i 2018.

PenSam A/S

Årets resultatet efter skat udgør et underskud på 36 mio. kr. mod et underskud efter skat i 2018 på 48 mio. kr.

Resultatet er påvirket af, at der i 2019 er nedskrevet fuldt ud på de immaterielle aktiver, der udfases i forbindelse med implementering af det nye forsikringsystem.

Egenkapitalforrentningen efter skat udgør -26,0% mod -22,0% ultimo 2018.

Resultatet anses for acceptabelt.

Hovedtal- og nøgletal PenSam A/S

I mio. kr.	2019	2018
Årets resultat efter skat	-36	-48
Nettoomsætning	475	496
Administrationsomkostninger	-521	-558
Egenkapital	121	158
Egenkapitalforrentning efter skat	-26,0%	-22,0%

Regnskabsmæssige skøn samt usikkerheder ved indregning og måling

Ved udarbejdelse af årsrapporten foretages der i forbindelse med indregning og måling af visse regnskabsposter en vurdering, som omfatter skøn og er behæftet med en vis usikkerhed.

Der henvises til afsnittet 'Regnskabsmæssige skøn samt usikkerheder ved indregning og måling' under 'Anvendt regnskabspraksis', hvor der er foretaget en særskilt beskrivelse af principper og metoder for fastsættelse af værdierne på de nævnte regnskabsposter. Endvidere er de væsentligste usikkerheder ved måling beskrevet.

Begivenheder efter balancedagen

Der er med politisk flertal indgået et boligforlig den 30. januar 2020. Formålet med forliget er at begrænse huslejestigninger i private udlejningsejendomme, efter boligreguleringslovens §5 stk. 2, for ejendomme, der er ibrugtaget før 1992. PenSam Liv ejer ejendomme af denne type gennem PenSam Ejendomme for 637 mio. kr. Det skønnes, at boligforliget kan påvirke værdien af disse ejendomme nedadgående med 10%-20%. Dette er ikke indregnet i regnskabet for 2019, da der er tale om en efterfølgende begivenhed, og da forholdet i øvrigt ikke anses for væsentligt. I PenSam Bank kan det komme til at påvirke værdien af andelsboligforeninger, og dermed påvirke værdien af stillede sikkerheder i forbindelse med udlån til andelsbolig. Dette er ikke indregnet i regnskabet for PenSam Bank i 2019, da der er tale om en efterfølgende begivenhed

Der er i tiden fra 31. december 2019 til årsrapportens underskrivelse ikke indtruffet forhold, som efter ledelsens opfattelse har væsentlig påvirkning på selskabets økonomiske stilling.

Forventninger til 2020

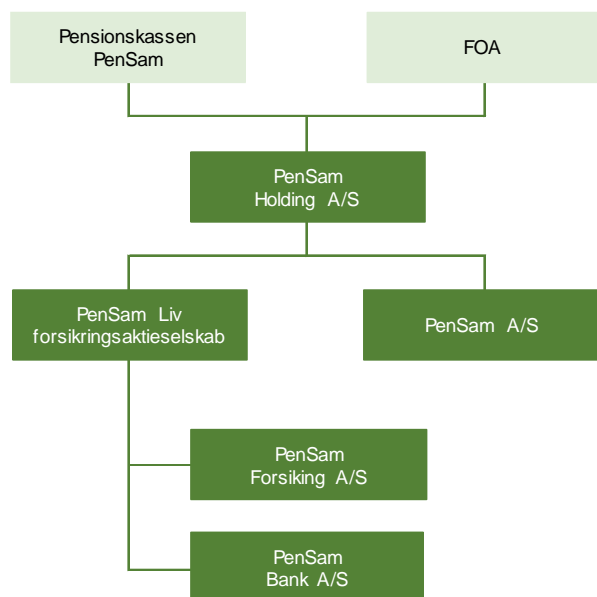
Samlet set forventer PenSam Holding et positivt resultat for 2020.

Organisation

Ejerforhold

PenSam Holding A/S er 100% ejet af FOA og Pensionskassen PenSam. FOA har bestemmende indflydelse.

PenSam koncernen

Bestyrelse

Bestyrelsen består af 7 medlemmer, hvoraf 4 er valgt af generalforsamlingen og 3 er valgt blandt medarbejderne i PenSam koncernen. FOA nominerer 2 medlemmer til bestyrelsen og Pensionskassen PenSam nominerer 2 medlemmer.

De generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer vælges for en periode på et år.

Bestyrelsen har i 2019 afholdt 7 møder.

Bestyrelsen gennemfører årligt en selvevaluering af bestyrelsens kompetencer og samarbejde, ligesom der foretages en årlig evaluering af bestyrelsens samarbejde med direktionen. Selvevalueringen i 2019 har ikke givet anledning til ændringer i bestyrelsen.

Kønsmæssig sammensætning

Bestyrelsen består pr. 31. december 2019 af to kvinder og 5 mænd, og opfylder kravet om en kønsmæssig ligelig fordeling i henhold til Erhvervsstyrelsens vejledning.

Der er ikke udarbejdet en politik for den kønsmæssige sammensætning på de øvrige ledelsesniveauer, da der er under 50 ansatte i selskabet.

Daglig ledelse

Direktionen udgør den daglige ledelse, og består af adm. direktør Torsten Fels.

Direktionen har etableret 6 direktørområder med ansvar for den løbende drift og udvikling. Den samlede ledelsesgruppe fremgår på side 8.

Aflønningspolitik

Bestyrelsen har fastsat en lønpolitik, som skal fremme en sund og effektiv styring af selskabet. Det er besluttet, at der ikke udbetales bonus eller anden form for resultatløn eller variabel løn til bestyrelsen, direktionen eller andre ansatte med væsentlig indflydelse på risikoprofilen.

Lønpolitikken er godkendt af generalforsamlingen, og kan læses på PenSam's hjemmeside. <https://www.pensam.dk/om-pensam/tal/rapporter-og-statistikker/Sider/Rapporter-og-statistikker.aspx>

Vederlag til bestyrelse, direktion samt øvrige ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på selskabets risikoprofil, fremgår af note 9.

Outsourcing

Selskabet har outsourcet administrationen til PenSam A/S, som er et 100% ejet dattervirksomhed i PenSam Holding koncernen.

De outsourcete aktiviteter styres og overvåges gennem serviceleveranceaftaler og interne kontroller.

Revision

I henhold til en af bestyrelsen og revisionsudvalget årlig godkendt revisionsstrategiplan reviderer koncernens interne revision regelmæssigt selskabets forretningsgange og interne kontroller for at vurdere kvaliteten og hensigtsmæssigheden heraf.

Den interne revisionschef afgiver tillige en påtegning på selskabets årsrapport. Revisionschefen refererer direkte til PenSam Holding's bestyrelse og aflægger rapport om resultaterne af den udførte revision gennem en skriftlig revisionsprotokol. Der er 6 ansatte i Intern Revision, som tillige varetager revisionen af PenSam's øvrige virksomheder.

Regnskabsaflæggelsen og de interne kontroller, som er forbundet med den finansielle rapportering, revideres af intern revision i samspil med den generalforsamlingsvalgte eksterne revision, som ligeledes forsyner selskabets årsrapport med en påtegning.

Whistleblowerordning

PenSam har etableret en whistleblowerordning og for at understrege uafhængigheden og bedst muligt at sikre anonymitet for en mulig whistleblower har bestyrelsen valgt, at whistleblowerordningen skal varetages af en ekstern part.

Der har ikke været indberetninger under whistleblowerordningen i 2019.

Samfundsansvar

PenSam's primære ansvarsområde er at sikre de bedst mulige produkter til kunderne samtidig med, at der skabes et tilfredsstillende afkast til ejerne.

Samfundsansvar indgår som en naturlig del af driften og udviklingen af forretningsområderne i selskabet. For PenSam betyder det, at selskabet bidrager til social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed, hvilket afspejles i selskabets værdier.

Selskabets samfundsansvar er nedskrevet i en samlet politik for hele PenSam og kan læses på PenSam's hjemmeside. <https://www.pensam.dk/om-pensam/tal/rapporter-og-statistikker/Sider/Rapporter-og-statistikker.aspx>

Intern kontrol og risikostyring ved regnskabsaflæggelsen

Bestyrelsen og direktionen har det overordnede ansvar for koncernens interne kontrol og risikostyring i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Den interne kontrol og risikostyring er tilrettelagt, således at halvårs- og årsrapporten aflægges i overensstemmelse med lovgivningens krav og sikrer, at væsentlige fejl og uregelmæssigheder i regnskabsaflæggelsen forebygges eller opdages og korrigeres.

Kontrolmiljø

De væsentlige elementer i kontrolmiljøet er en hensigtsmæssig organisation, herunder behørig funktionsadskillelse samt interne politikker, forretningsgange samt procedurer.

Risikovurdering

Der foretages løbende en vurdering af de regnskabsområder og processer, som danner grundlag for regnskabsaflæggelsen.

Vurderingen foretages med henblik på at identificere områder, hvor risikoen for fejl er særlig stor som følge af, at oplysningerne er baseret på skøn eller er forbundet med manuelle eller komplekse processer.

Kontrolaktiviteter

Formålet med de etablerede kontrolaktiviteter er at forhindre, opdage og korrigere eventuelle væsentlige fejl og uregelmæssigheder i de data, som danner grundlag for regnskabsaflæggelsen, således at risikoen for fejl i halvårs- og årsrapporterne reduceres. Kontrollerne omfatter blandt andet attestationer, afstemninger, analyser, funktionsadskillelse samt generelle IT-kontroller.

Overvågning og rapportering

Koncernen anvender systemer og manuelle ressourcer til at overvåge de data, der danner grundlag for den økonomiske rapportering. Eventuelle svagheder og væsentlige fejl korrigeres øjeblikkeligt og rapporteres til selskabets hændelsesopsamling for operationelle risici.

Ledelse og revision

Bestyrelse

Valgt af generalforsamlingen

Sektorformand Torben K. Hollmann (formand)
Fhv. faglig sekretær Ebbe Dalsgaard (næstformand)
Sektorsekretær Erik Fischer Mikkelsen
Sektorformand Pia Heidi Nielsen

Valgt af medarbejderne

Storkundeansvarlig Robin Kahr
Økonomisk konsulent Jan Reinmark
Juridisk konsulent Birthe Ullbæk

Direktion

Adm. direktør Torsten Fels

Ledelsesgruppe

Finansdirektør Peter Østergaard
Investeringsdirektør Claus Jørgensen
Kundedirektør Pia Højrup Clausen
HR- og kommunikationsdirektør Marie Bender Foltmann
IT-direktør Thomas Axen
Forretningsudviklingsdirektør Rikke Vad Brandt

Intern revisionschef

Palle Mortensen

Ekstern revision

PricewaterhouseCoopers,
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR.nr. 33 77 12 31,
Strandvejen 44, 2900 Hellerup

Ledelseshverv mv.

Bestyrelse

Medlem

Torben K. Hollmann (formand)

Født 1978

Indtrådt i bestyrelsen 1. december 2018

Ebbe Dalsgaard (næstformand)

Født 1952

Indtrådt i bestyrelsen 1. december 2018

Robin Kahr

Født 1977

Indtrådt i bestyrelsen 26. september 2019

Erik Fischer Mikkelsen

Født 1954

Indtrådt i bestyrelsen 1. december 2018

Pia Heidi Nielsen

Født 1963

Indtrådt i bestyrelsen 1. december 2018

Jan Reinmark

Født 1957

Indtrådt i bestyrelsen 17. juni 1993

Birthe Ullbæk

Født 1957

Indtrådt i bestyrelsen 1. oktober 2013

Andre ledelseshverv

Medlem af FOAs hovedbestyrelse

Medlem af FOAs politiske ledelse

Medlem af Forhandlingsfællesskabets bestyrelse

Bestyrelsesmedlem i Dansk selskab for

patientsikkerhed

Formand for Boligselskabet Plusbolig

Formand for Bo i Nord

Medlem af FOAs hovedbestyrelse

Medlem af FOAs politiske ledelse

Medlem af Forhandlingsfællesskabets bestyrelse

Bestyrelsesmedlem i PenSam A/S

Bestyrelsesmedlem i PenSam A/S

Udtrådte bestyrelsesmedlemmer

Rasmus Lau Henningsen

Udtrådt af bestyrelsen 25. september 2019

Direktion

Medlem

Torsten Fels

Født 1959

Indtrådt i direktionen 1. april 2015

Andre ledelseshverv

Adm. direktør i PenSam Liv forsikringsaktieselskab

Adm. direktør i PenSam Forsikring A/S

Adm. direktør i PenSam Bank A/S

Adm. direktør i Pensionskassen PenSam

Bestyrelsesformand i PenSam A/S

Bestyrelsesmedlem i Danish SDG Investment Fund

Bestyrelsesmedlem i Institutional Holding P/S

Bestyrelsesmedlem i AIP Management P/S

Eksponeringer mv.

Selskabet har ikke eksponeringer mod eller modtaget sikkerhedsstillelser fra bestyrelsesmedlemmer og direktører eller med selskaber, hvori de nævnte personer er direktører eller bestyrelsesmedlemmer.

Ledelsespåtegning

Bestyrelsen og direktionen har i dag behandlet og godkendt årsrapporten for PenSam Holding A/S for regnskabsåret 2019.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med Lov om finansiel virksomhed.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens aktiver, passiver og økonomiske forhold pr. 31. december 2019 samt af resultatet af koncernens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar til 31. december 2019.

Farum, den 21. februar 2020

Direktion

Torsten Fels

Bestyrelse

Torben K. Hollmann, formand

Erik Fischer Mikkelsen

Robin Kahr

Birthe Ullbæk

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for udviklingen i koncernens aktiviteter og økonomiske forhold samt en beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som koncernen kan påvirkes af.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Ebbe Dalsgaard, næstformand

Pia Heidi Nielsen

Jan Reinmark

Den interne revisions revisionspåtegning

Konklusion

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet for PenSam Holding A/S giver et retvisende billede af koncernens og selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2019 samt af resultatet af koncernens og selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2019 i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Det er tillige vores opfattelse, at de etablerede forretningsgange og interne kontrolprocedurer, herunder den af ledelsen tilrettelagte risikostyring, der er rettet mod selskabets rapporteringsprocesser og væsentlige forretningsmæssige risici, fungerer tilfredsstillende.

Hvad har vi revideret

PenSam Holding A/S' koncernregnskab og årsregnskab for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2019, omfatter resultatopgørelse, totalindkomstopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis for såvel koncernen som selskabet ("regnskabet").

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiell virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i lov om finansiell virksomhed. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et koncernregnskab og årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Den udførte revision

Revisionen er udført på grundlag af Finanstilsynets bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder mv. samt finansielle koncerner og efter internationale standarder om revision. Dette kræver, at vi planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Vores revision har omfattet alle væsentlige og risikofyldte områder og er udført i henhold til den arbejdsdeling, der er aftalt med ekstern revision.

Revisionen er planlagt og udført således, at vi har vurderet de forretningsgange og interne kontrolprocedurer, herunder den af ledelsen tilrettelagte risikostyring, der er rettet mod koncernens og selskabets rapporteringsprocesser og væsentlige forretningsmæssige risici.

En revision omfatter udførelse af revisions handlinger for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i regnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for virksomhedens udarbejdelse af et koncernregnskab og årsregnskab, der giver et retvisende billede. Formålet hermed

er at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, og om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af regnskabet.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Farum, den 21. februar 2020

Palle Mortensen
Revisionschef

Den uafhængige revisors revisionspåtegning

Til kapitalejerne i PenSam Holding A/S

Konklusion

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2019 samt af resultatet af koncernens og selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2019 i overensstemmelse med lov om finansiel virksomhed.

Hvad har vi revideret

PenSam Holding A/S's koncernregnskab og årsregnskab for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2019 omfatter resultatopgørelse og totalindkomstopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis for såvel koncernen som selskabet ("regnskabet").

Grundlag for konklusion

Vi udførte vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision (ISA) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit Revisors ansvar for revisionen af regnskabet.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Uafhængighed

Vi er uafhængige af koncernen i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA's Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i overensstemmelse med IESBA's Etiske regler.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den

forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiel virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i lov om finansiel virksomhed. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et koncernregnskab og et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med lov om finansiel virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af regnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere koncernen eller selskabet, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af regnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de

enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som brugerne træffer på grundlag af regnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandling som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af koncernens og selskabets interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i regnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen

for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at koncernen og selskabet ikke længere kan fortsætte driften.

- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af regnskabet, herunder noteplysningerne, samt om regnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.
- Opnår vi tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de finansielle oplysninger for virksomhederne eller forretningsaktiviteterne i koncernen til brug for at udtrykke en konklusion om koncernregnskabet. Vi er ansvarlige for at lede, føre tilsyn med og udføre koncernrevisionen. Vi er eneansvarlige for vores revisionskonklusion.
- Vi kommunikerer med den øverste ledelse om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Vi afgiver også en udtalelse til den øverste ledelse om, at vi har opfyldt relevante etiske krav vedrørende uafhængighed, og oplyser den om alle relationer og andre forhold, der med rimelighed kan tænkes at påvirke vores uafhængighed og, hvor dette er relevant, tilhørende sikkerhedsforanstaltninger.

Hellerup, den 21. februar 2020
PricewaterhouseCoopers
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 3377 1231

Erik Stener Jørgensen
Statsautoriseret revisor
mne9947

Per Rolf Larssen
Statsautoriseret revisor
mne24822

Resultatopgørelse

1. januar - 31. december

I t. kr.

Note	Koncernen		Moderselskabet		
	2019	2018	2019	2018	
Skadesforsikring					
3	Bruttopræmier	125.481	299.170	-	-
	Afgivne forsikringspræmier	-23.871	-23.275	-	-
	Ændring i præmiehensættelser	-2.314	8.386	-	-
	Ændring i fortjenstmargen og risikomargen	2.038	1.707	-	-
	Ændring i genforsikringsandel af præmiehensættelser	115	176	-	-
	Præmieindtægter for egen regning	101.448	286.164	-	-
	Udbetalte erstatninger	-124.614	-244.143	-	-
	Modtaget genforsikringsdækning	15.893	15.321	-	-
	Ændring i erstatningshensættelser	46.965	-6.754	-	-
	Ændring i risikomargen	782	147	-	-
	Ændring i genforsikringsandel af erstatningshensættelser	-3.003	2.898	-	-
4	Erstatningsudgifter for egen regning	-63.977	-232.531	-	-
	Erhvervelsesomkostninger	-10.013	-9.613	-	-
5	Administrationsomkostninger	-24.588	-32.317	-	-
	Provisioner og genvinstandele fra genforsikringsselskaber	3.559	1.460	-	-
	Forsikringsmæssige driftsomkostninger for egen regning, i alt	-31.042	-40.470	-	-
	Teknisk resultat af skadesforsikring	6.429	13.163	-	-
6	Bruttopræmier	6.178.758	5.591.996	-	-
	Afgivne forsikringspræmier	-1.281	-1.303	-	-
	Præmier for egen regning	6.177.477	5.590.693	-	-
	Overført investeringsafkast for egen regning	13.488.402	-111.884	-	-
7	Pensionsafkastskat	-2.061.879	-5.856	-	-
8	Udbetalte ydelser	-2.622.116	-2.409.359	-	-
	Forsikringsydelse for egen regning	-2.622.116	-2.409.359	-	-
	Ændring i livsforsikringshensættelser	-13.329.113	-3.366.180	-	-
	Ændring i livsforsikringshensættelser for egen regning	-13.329.113	-3.366.180	-	-
	Ændring i fortjenstmargen	-1.156.363	332.199	-	-
	Ændring i overskudskapital	-259.545	-136.507	-	-
	Erhvervelsesomkostninger	-59	-261	-	-
9	Administrationsomkostninger	-229.801	-232.417	-3.679	-6.821
	Forsikringsmæssige driftsomkostninger for egen regning, i alt	-229.860	-232.678	-3.679	-6.821
	Teknisk resultat af livsforsikring	7.002	-339.572	-3.679	-6.821

Note	Koncernen		Morderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
IKKE-FORSIKRINGSTEKNISK VIRKSOMHED				
	6.429	13.163	-	-
Teknisk resultat af skadesforsikring				
Teknisk resultat af livsforsikring	7.002	-339.572	-3.679	-6.821
Indtægter fra tilknyttede virksomheder	0	0	-50.097	-66.545
Indtægter fra associerede virksomheder	113.231	128.576	-	-
Indtægter af investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver	171.041	619.120	-	-
10 Renteindtægter og udbytter mv.	2.759.532	3.089.644	17.534	605
11 Kursreguleringer	11.966.764	-3.060.195	-19.655	-33.693
Renteudgifter	-17.428	-69.306	-1.311	-161
Administrationsomkostninger i forbindelse med				
12 investeringsvirksomhed	-365.381	-382.649	-	-
Investeringsafkast, i alt	14.627.759	325.190	-53.529	-99.794
Forrentning og kursregulering af skadesforsikringshensættelser	-268	121	-	-
Investeringsafkast overført til livsforsikringsvirksomhed	-13.488.402	111.884	-	-
Andre omkostninger	-31.803	-56.669	-	-
Resultat før skat	1.120.717	54.117	-57.207	-106.615
13 Skat	27.021	-64.316	1.565	914
Minoritetsinteressers andel af driftsresultat	-1.203.380	-95.502	-	-
Årets resultat	-55.642	-105.701	-55.642	-105.701
Totalindkomstopgørelse				
Årets resultat	-55.642	-105.701	-55.642	-105.701
Årets totalindkomst	-55.642	-105.701	-55.642	-105.701

Balance pr. 31. december

Aktiver

I t. kr.

Note	Koncernen		Morderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
14 Immaterielle aktiver	1.237	78.015	-	-
Driftsmidler	23.337	25.491	-	-
15 Materielle aktiver, i alt	23.337	25.491	-	-
16 Investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver	5.053.195	6.149.245	-	-
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	0	0	315.353	365.450
Kapitalandele i associerede virksomheder	2.566.928	1.666.473	-	-
Investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder, i alt	2.566.928	1.666.473	315.353	365.450
Kapitalandele	61.424.503	48.728.345	-	-
Obligationer	61.165.891	55.936.344	1.602.933	1.610.337
Pantesikrede udlån	3.672	301.183	-	-
Andre udlån	1.463.012	1.822.459	-	-
Indlån i kreditinstitutter	163.720	110.505	-	-
17 Afledte finansielle instrumenter	6.129.252	6.947.422	-	-
Andre finansielle investeringsaktiver, i alt	130.350.050	113.846.258	1.602.933	1.610.337
Investeringsaktiver, i alt	137.970.173	121.661.976	1.918.286	1.975.787
Genforsikringsandele af præmiehensættelser	4.594	4.489	-	-
Genforsikringsandele af erstatningshensættelser	5.409	8.436	-	-
Genforsikringsandele af de forsikringsmæssige hensættelser, i alt	10.003	12.925	-	-
Tilgodehavender hos forsikringstagere	6.194	3.575	-	-
Tilgodehavender i forbindelse med direkte forsikringskontrakter, i alt	6.194	3.575	-	-
Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder	0	0	190	185
Andre tilgodehavender	86.257	153.450	-	-
Tilgodehavender, i alt	102.455	169.950	190	185
Aktuelle skatteaktiver	92.160	78.433	-	-
23 Udskudte skatteaktiver	12.075	0	5.004	3.470
Tilgodehavende pensionsafkastskat	0	436.590	-	-
Likvide beholdninger	1.454.972	1.640.500	4.118	6.010
Øvrige	53.287	43.256	-	-
Andre aktiver, i alt	1.612.496	2.198.779	9.122	9.480
Tilgodehavende renter samt optjent leje	345.841	319.393	12.656	10.655
Andre periodeafgrænsningsposter	452.966	443.988	-	-
Periodeafgrænsningsposter, i alt	798.807	763.381	12.656	10.655
Aktiver, i alt	140.508.505	124.897.592	1.940.254	1.996.107

Balance pr. 31. december

Passiver

I t. kr.

Note	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
25 Aktiekapital	250.000	250.000	250.000	250.000
Overført overskud eller underskud	1.690.254	1.745.896	1.690.254	1.745.896
Minoritetsinteresser	7.239.103	6.184.508	-	-
Egenkapital, i alt	9.179.357	8.180.404	1.940.254	1.995.896
20 Overskudskapital	3.821.345	3.561.799	-	-
Præmiehensættelser	10.823	8.507	-	-
Fortjenstmargen på skadesforsikringskontrakter	15.302	17.016	-	-
21 Livsforsikringshensættelser	111.897.851	98.568.738	-	-
21 Fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter	5.080.415	3.924.052	-	-
22 Erstatningshensættelser på skadesforsikringskontrakter	45.483	92.271	-	-
Risikomargen på skadesforsikringskontrakter	1.628	2.678	-	-
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	117.051.502	102.613.262	-	-
23 Udskudte skatteforpligtelser	0	68.728	-	-
Andre hensættelser	1.889	1.546	-	-
Hensatte forpligtelser, i alt	1.889	70.274	-	-
Gæld i forbindelse med genforsikring	6.895	4.343	-	-
Gæld til kreditinstitutter	2.727.271	3.353.602	-	-
Indlån	1.598.553	1.572.339	-	-
Skyldig pensionsafkastskat	1.606.230	467.243	-	-
24 Anden gæld	4.515.199	5.074.284	-	211
Gæld, i alt	10.454.149	10.471.811	0	211
Periodeafgrænsningsposter	263	42	-	-
Passiver, i alt	140.508.505	124.897.592	1.940.254	1.996.107

- 1 Anvendt regnskabspraksis
- 2 Hoved- og Nøgletal
- 18 Finansielle aktiver og forpligtelser til dagsværdi
- 19 Eventualaktiver
- 26 Sikkerhedsstillelser, eventualforpligtelser og andre økonomiske forpligtelser
- 27 Nærtstående parter
- 28 Afkast til regnskabsmæssig værdi
- 29 Associerede og tilknyttede virksomheder
- 30 Risikoplysninger

Egenkapitalopgørelse

I t. kr.

Egenkapital (koncernen)	Aktiekapital	Overkurs ved emission	Overført overskud eller underskud	Minoritetsinteresser*	Egenkapital i alt
Saldo 1. januar 2019	250.000	0	1.745.896	6.184.508	8.180.404
Årets resultat	-	-	-55.642	-	-55.642
Anden totalindkomst	-	-	-	-	0
Periodens totalindkomst	-	-	-55.642	-	-55.642
Regulering minoritetsinteresser	-	-	-	1.054.595	1.054.595
Saldo 31. december 2019	250.000	0	1.690.254	7.239.103	9.179.357
Saldo 1. januar 2018	250.000	32.605	1.821.177	6.638.596	8.742.378
Ændring i regnskabspraksis jf. IFRS 9	-	-	-2.185	-	-2.185
Årets resultat	-	-32.605	-73.096	-	-105.701
Anden totalindkomst	-	-	-	-	0
Årets totalindkomst	-	-	-75.281	-	-107.886
Regulering minoritetsinteresser	-	-	-	-454.088	-454.088
Saldo 31. december 2018	250.000	0	1.745.896	6.184.508	8.180.404

*Minoritetsinteresser vedrører primært Kapitalforeningen PenSam Invest.

Egenkapital (moderselskabet)	Aktiekapital	Overkurs ved emission	Andre henlæggelser	Overført overskud eller underskud	Egenkapital i alt
Saldo 1. januar 2019	250.000	0	0	1.745.896	1.995.896
Årets resultat	-	-	-	-55.642	-55.642
Anden totalindkomst	-	-	-	-	0
Periodens totalindkomst	-	-	-	-55.642	-55.642
Saldo 31. december 2019	250.000	0	0	1.690.254	1.940.254
Saldo 1. januar 2018	250.000	32.605	1.868.866	-47.690	2.103.782
Ændring i regnskabspraksis jf. IFRS 9	-	-	-	-2.185	-2.185
Årets resultat	-	-32.605	-1.868.866	1.795.771	-105.701
Anden totalindkomst	-	-	-	-	0
Årets totalindkomst	-	-32.605	-1.868.866	1.793.586	-107.886
Saldo 31. december 2018	250.000	0	0	1.745.896	1.995.896

Noter

NOTE 1

Anvendt regnskabspraksis

Årsrapporten for selskabet er aflagt i overensstemmelse med reglerne i Lov om finansiel virksomhed og Finanstilsynets bekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringselskaber og tværgående pensionskasser (Regnskabsbekendtgørelsen).

Anvendt regnskabspraksis og skøn er uændret i forhold til årsrapporten for 2018.

Beløb i resultatopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter er oplyst i t. kr. medmindre andet er oplyst.

Sumtotaler i regnskabet er udregnet på baggrund af de faktiske tal, efterregning af sumtotalerne vil derfor i visse tilfælde medføre afrundingsdifferencer.

Generelt om indregning og måling

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at de fremtidige økonomiske fordele vil tilfalde selskabet, og aktivets værdi kan måles pålideligt.

Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå selskabet, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Indtægter indregnes i resultatopgørelsen i takt med, at de indtjenes, herunder indregnes værdireguleringer af finansielle aktiver og forpligtelser, der måles til dagsværdi. I resultatopgørelsen indregnes ligeledes alle omkostninger, der er afholdt for at opnå årets indtjening.

Indregning af finansielle og afledte finansielle instrumenter sker på afregningsdagen.

Ved første indregning måles aktiver og forpligtelser til kostpris, der for finansielle instrumenter svarer til dagsværdi. Måling efter første indregning sker som beskrevet under de enkelte regnskabsposter.

Regnskabsmæssige skøn samt usikkerhed ved indregning og måling

Ved udarbejdelse af koncernregnskabet og årsregnskabet har ledelsen foretaget en række skøn og vurderinger. Ledelsens skøn og vurderinger vedrørende fremtidige begivenheder har indvirkning på indreg-

ning og måling af visse aktiver og forpligtelser og dermed resultatet i året og i de kommende år. Disse skøn foretaget af ledelsen er i overensstemmelse med regnskabspraksis og på baggrund af historiske erfaringer samt forudsætninger, som ledelsen anser som forsvarlige og realistiske.

De regnskabsmæssige skøn er baseret på forudsætninger, som kan vise sig at være ufuldstændige, ligesom uventede fremtidige begivenheder eller omstændigheder kan opstå. Derfor vil andre kunne komme frem til andre værdier og resultater.

De væsentligste skøn, som ledelsen foretager i forbindelse med opgørelse af den regnskabsmæssige værdi af disse aktiver og forpligtelser, og den væsentlige skønsmæssige usikkerhed forbundet med udarbejdelsen af årsregnskabet for 2019, er de samme som ved udarbejdelse af årsregnskabet året før.

De områder, der især er forbundet med skøn er, måling af dagsværdi af unoterede finansielle instrumenter samt forpligtelser vedrørende forsikringskontrakter.

For PenSam Bank er skøn i væsentligt omfang relateret til værdiansættelsen af udlån og herunder særligt nedskrivninger på udlån.

Fastlæggelse af tab ud fra den nye forventningsbaserede (IFRS 9) model hviler på ledelsens forventninger til den fremtidige økonomiske udvikling. Fastlæggelse af sådanne forventninger er forbundet med skøn, der foretages af ledelsen.

Udover fastlæggelsen af forventninger til fremtiden er nedskrivninger i stadie 1 og 2 ligeledes behæftet med usikkerhed som følge af, at modellerne ikke tager højde for alle relevante forhold, ligesom der er et begrænset historisk datagrundlag. Som følge af bankens forretningsmodel med udlån til private og at banken historisk har oplevet begrænsede tab, er det ikke vurderet nødvendigt at supplere med ledelsesmæssige justeringer af nedskrivningernes størrelse.

Lånesagsgebyrer gebyrer relateret til sagsbehandling indtægtsføres straks, mens stiftelsesgebyrer indtægtsføres over udlånenes løbetid.

Måling af dagsværdi af unoterede finansielle instrumenter

Koncernen har alternative investeringer i sin investeringsportefølje. Alternative investeringer dækker primært over indirekte investeringer gennem fonde i ejendomme, illikvid kredit, private equity og infrastruktur. Derudover har koncernen investeret i afledte finansielle instrumenter til investerings- samt afdækningsmæssige formål.

For alternative investeringer og afledte finansielle instrumenter, hvor værdiansættelsen i mindre omfang bygger på observerbare markedsdata, er værdiansættelsen påvirket af skøn.

For at sikre pålideligheden har selskabet etableret interne processer, der skal understøtte de udarbejdede skøn. For de alternative investeringer knytter de sig bl.a. til de forudsætninger, der ligger til grund for rapportering modtaget fra investeringsforvaltere, ejendomsadministratorer, samt den tidsmæssige forskydning, der er fra opgørelsestidspunktet til indregning i regnskabet. Ved store markedsbevægelser indhentes supplerende oplysninger om prisudvikling.

Den regnskabsmæssige usikkerhed vedr. afledte finansielle instrumenter knytter sig primært til de forudsætninger, der ligger til grund for fastsættelse af renter og volatilitet.

Derudover foretages der analyser af værdiansættelserne i forhold til eksterne modparter og i forhold til priser fastsat af en uafhængig finansiell institution for at vurdere og efterprøve de af selskabet fastsatte værdier.

Måling af forpligtelser vedrørende forsikringskontrakter

Vurderingen af kundebestandens levetid, død og invaliditet har en væsentlig indflydelse på opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser, og derfor foretages der regelmæssigt en vurdering af bedste skøn for de nævnte parametre.

Erfaringerne, der danner baggrund for fastsættelse af parametre til hensættelsesberegning, er indhentet over fem år, hvilket vil sige perioden, efter at førtidspensionsreformen er trådt i kraft. I den periode var der først et fald i tilkendelse af førtidspension og efterfølgende en stigning. Der er fortsat usikkerhed om reformens langsigtede effekt, hvilket kan påvirke hensættelsernes størrelse fremadrettet.

Fastlæggelse af forudsætningerne er baseret på erfaringer fra PenSam Liv's bestand og er påvirket af aktuarmæssige skøn, der har betydning for hensættelsernes størrelse.

Den anvendte metode for vurdering af bedste skøn for levetid og død skelner mellem levetid for raske og invalide, idet der i PenSam gruppen er observeret stor forskel i levetid imellem raske og invalide.

Til vurdering af den observerede dødelighed anvendes PenSam Liv's bestand som grundlag for raske. Vurdering af den observerede dødelighed for invalide er baseret på PenSam gruppens bestand, da dette bidrager til en mere sikker estimation. Det er endvidere vurderingen, at en metode der skelner mellem raske og invalide, er udtryk for bedste skøn på det foreliggende grundlag.

Kontribution

Fordelingen af det realiserede resultat i PenSam Liv foretages i overensstemmelse med selskabets anmeldelse til Finanstilsynet.

Den anmeldte risikoforrentningsregel indebærer, at der for hver kontributionsgruppe gives en risikoforrentning, hvor forskellen i risikoforrentningen mellem rentegrupperne afspejler forskellen i egenkapitalens og de særlige bonushensættelsers risiko for tabsdækning.

Risikoforrentningen gives som en procentandel af den gennemsnitlige retrospektive hensættelse for perioden for den pågældende rentegruppe. Risikoforrentningen fordeles forholdsmæssigt mellem egenkapitalen og de særlige bonushensættelser.

I datterselskabet PenSam Liv er kontributionsgrupperne opdelt på fire rentegrupper, ti risikogrupper og fire omkostningsgrupper.

Koncernregnskabet

Koncernregnskabet omfatter modervirksomheden PenSam Holding samt dattervirksomheder, hvori selskabet direkte eller indirekte besidder mere end 50% af stemmerettighederne eller på anden måde har bestemmende indflydelse.

Dattervirksomheder indregnes i koncernregnskabet fra tidspunktet for erhvervelse eller stiftelse.

Koncernregnskabet er udarbejdet på grundlag af regnskab for modervirksomheden, og de enkelte dat-

tervirksomheder er opgjort efter koncernens regnskabspraksis. Der er foretaget en sammenlægning af regnskabsposter med ensartet indhold og med efterfølgende eliminering af koncerninterne indtægter og omkostninger, aktiebesiddelser, interne mellemværender og udbytter samt realiserede og urealiserede fortjenester og tab ved transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder.

Ejendomme ejet af ejendomsanpartsselskaber indgår i posten 'Kapitalandele i tilknyttede virksomheder' i modervirksomheden.

Omregning af fremmed valuta

Regnskabet er præsenteret i danske kroner. Alle balanceposter i fremmed valuta, det vil sige aktiver og passiver samt ikke balanceførte poster, omregnes til danske kroner efter Danmarks Nationalbanks offentliggjorte valutakurser på balancedagen. Indtægter og udgifter i fremmed valuta omregnes efter de på transaktionstidspunktet gældende kurser.

Realiserede og urealiserede valutakursavancer og -tab medtages i resultatopgørelsen under 'Kursreguleringer'.

Resultatopgørelse, generelt

Indtægter fra tilknyttede og associerede virksomheder

Indeholder selskabets andel af de tilknyttede og associerede virksomheders driftsresultat og værdiregulering.

Renteindtægter og udbytter mv.

Indeholder årets renter af værdipapirer og udlån, renter af mellemværende med tilknyttede virksomheder, rentebetalinger vedrørende afledte finansielle instrumenter samt udbytte af kapitalandele med fradrag af udbytteskat.

Kursreguleringer

Omfatter årets værdiregulering af kapitalandele, investeringsforeningsandele, obligationer, investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver, udlån samt realiserede gevinster og tab ved salg af kapitalandele, investeringsforeningsandele, obligationer, investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver samt udlån. Endvidere indgår valutakursregulering samt realiserede og urealiserede gevinster og tab vedrørende afledte finansielle instrumenter.

Renteudgifter

Indeholder renter på lån, renter af mellemværende med tilknyttede virksomheder samt øvrig gæld.

Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed

Indeholder direkte handelsomkostninger i forbindelse med værdipapirhandler og depotgebyrer samt egne omkostninger til administration af investeringsaktiver.

Forsikringsmæssige driftsomkostninger

Erhvervelsesomkostninger omfatter omkostninger med at erhverve nye forsikringer og forny forsikringsbestanden.

Selskabet har indgået administrationsaftale med PenSam A/S. Omkostningerne dækker den daglige administration. Administrationsomkostninger omfatter periodiserede direkte og indirekte omkostninger vedrørende pensionsdriften.

Skat

Skat af årets resultat, der består af årets aktuelle skat, forskydning i udskudt skat samt eventuelle reguleringer vedrørende tidligere år, indregnes i resultatopgørelsen. Aktuel skat og udskudt skat indregnes under gældsforpligtelser eller aktuelle skatteaktiver.

Selskabet fungerer som skattemæssigt administrationselskab. Den samlede skat af PenSam koncernens selskabers skattepligtige indkomster betales af selskabet. Skatteeffekten af sambeskatningen i koncernen fordeles til de enkelte selskaber i forhold til disses skattepligtige indkomster. De sambeskattede selskaber indgår i aconto skatteordningen.

Anden totalindkomst

Selskabet har valgt at præsentere totalindkomsten som en samlet opgørelse i forlængelse af resultatopgørelsen benævnt 'Totalindkomstopgørelse'. Selskabet har på nuværende tidspunkt ingen poster, som indregnes under anden totalindkomst.

Resultatopgørelse, skadesforsikring

Præmier

Præmieindtægter omfatter årets opkrævede præmier med fradrag af skadesforsikringsafgift, afgivne forsikringspræmier og årets ændring i præmiehensættelser, fortjenstmargen og risikomargen. Posterne medtages i resultatopgørelsen på forfaldstidspunktet.

Erstatningsudgifter

Erstatningsudgifter for egen regning omfatter udbetalte erstatninger, herunder interne og eksterne udgifter til besigtigelse og vurdering af skader, udgifter til bekæmpelse og begrænsning af indtrufne skader samt øvrige direkte og indirekte omkostninger forbundet med behandlingen af indtrufne skader med fradrag af genforsikringens andel. Der indgår endvidere ændringer af erstatningshensættelser og risikomargen med fradrag af genforsikringens andel samt afløbsresultatet, som er forskellen mellem de i regnskabsåret udbetalte og hensatte erstatninger vedrørende skader indtruffet i tidligere år og erstatningshensættelserne ved regnskabsårets begyndelse.

Administrations- og erhvervsomkostninger

PenSam A/S varetager den daglige administration af PenSam Forsikring. PenSam Forsikring betaler et administrationsvederlag i henhold til den indgåede administrationsaftale.

Erhvervsomkostninger omfatter omkostninger med at erhverve nye forsikringer og forny forsikringsbestanden.

Administrationsomkostninger omfatter periodiserede direkte og indirekte omkostninger vedrørende forsikringsdriften.

Forrentning og kursregulering af forsikringsmæssige hensættelser

I regnskabsposten opføres den andel af ændringer i præmiehensættelser, fortjenstmargen, erstatningshensættelser samt risikomargen, som kan henføres til løbetidsforkortelse, kursreguleringer og ændringer i anvendt diskonteringsrate.

Resultatopgørelse, livsforsikring

Bruttopræmier

Bruttopræmier omfatter løbende præmier og kapitalindskud (engangsindskud) og medtages i resultatopgørelsen på forfaldstidspunktet. Genforsikringsandelen af præmierne fradrages.

Indtægter af investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver

Omfatter overskud eller underskud ved drift af selskabets investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver. Beløbet opgøres efter fradrag af udgifter til ejendomsadministration. Regulering af investeringsejendommens værdi er indeholdt i posten 'Kursreguleringer'.

Pensionsafkastskat

Pensionsafkastskatten beregnes med en sats på 15,3%.

Pensionsafkastskat resultatføres med det beløb, der skal betales for perioden inklusiv eventuelle reguleringer vedrørende tidligere år. I balancen er skyldig pensionsafkastskat opført under anden gæld.

Forsikringsydelse for egen regning

Forsikringsydelse for egen regning omfatter årets udbetalte ydelser efter fradrag af genforsikringens andel.

Ændring i livsforsikringshensættelser for egen regning

Omfatter årets ændring i livsforsikringshensættelser brutto med fradrag af genforsikringens andel.

Ændring i fortjenstmargen

Omfatter årets ændring i fortjenstmargen.

Ændring i overskudskapital

Omfatter årets ændring i overskudskapitalen.

Overført investeringsafkast

Overført investeringsafkast indeholder den del af det samlede investeringsafkast, der vedrører egenkapitalen. For den del af selskabet, som er omfattet af kontributionsbekendtgørelsen, overføres den andel, som kan henføres til egenkapitalen på grundlag af fordelingen af det realiserede resultat.

For gruppeordningerne foretages en forholdsmæssig fordeling af afkastet på grundlag af egenkapitalens og forsikringshensættelsernes størrelse primo og ultimo året.

Balancen

Immaterielle aktiver

Immaterielle aktiver vedrører primært systemudvikling til brug for administration af pensions- og forsikringsydelse. Aktiverne måles til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger. Kostprisen inkluderer afholdte omkostninger relateret til udviklingsaktiviteten samt interne lønninger og øvrige omkostninger, der er direkte henført bare til selskabets udviklingsaktiviteter.

Afskrivning foretages lineært over aktivernes forventede brugstid, der sædvanligvis er fra 3 - 10 år. De aktiver, hvis funktionalitet overtages af KMD, har en

forkortet afskrivningshorisont, som går til den forventede overtagelsesdato, som for de fleste aktiver er i 2020.

Udviklingsprojekter indregnes som immaterielle aktiver, når de er klart definerede og identificerbare, hvor den tekniske udnyttelsesgrad og udviklingsmulighed i selskabet kan påvises, og hvor det er hensigten at anvende projektet. Øvrige udviklingsomkostninger indregnes i resultatopgørelsen, efterhånden som omkostningerne afholdes.

Der foretages årligt en vurdering af, hvorvidt der er indikationer på nedskrivningsbehov af de immaterielle aktiver. I tilfælde af indikationer på nedskrivningsbehov foretages der nedskrivningstest.

Materielle aktiver

Materielle aktiver består primært af driftsmidler. Driftsmidler indregnes i balancen til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger. Kostprisen omfatter anskaffelsessummen samt øvrige omkostninger tilknyttet anskaffelsen. Afskrivninger beregnes på grundlag af aktivets restværdi fratrukket akkumulerede nedskrivninger. Afskrivninger på driftsmidler foretages lineært over den forventede økonomiske levetid. Afskrivningsperioderne er fastsat til 3 - 10 år.

Investeringsaktiver og andre materielle investeringsaktiver

Investeringsaktiver og andre materielle investeringsaktiver måles til dagsværdi efter en cash flow model (DCF). Investeringsaktiver omfatter primært bolig- og erhvervsaktiver. Dagsværdien opgøres med udgangspunkt i en systematisk vurdering af ejendommene baseret på deres forventede afkast over en 10-årig periode og terminalværdi.

Terminalværdien er forventningen til ejendommens fremtidige kontante driftsafkast i et normalt år efter en 10-årig periode. Dagsværdien er opgjort ved at tilbagediskontere det forventede afkast samt at fastsætte afkastkrav, der blandt andet afhænger af ejendommens art, beliggenhed og det aktuelle renteniveau.

Ejendomme ejet af ejendomsselskaber indgår i posterne 'Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder'.

Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder

Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder indregnes og måles til virksomhedens regnskabsmæssige indre værdi. Virksomhedens indre værdi opgøres efter det senest modtagne regnskab.

Kapitalandele

Investeringsforeningsandele i Kapitalforeningen PenSam Invest indgår som tilknyttet virksomhed. Investeringsforeningen investerer i finansielle instrumenter, som værdiansættes som beskrevet nedenfor.

Kapitalandele indregnes i balancen til dagsværdi. Dagsværdien for kapitalandele, der handles på et aktivt marked, opgøres på baggrund af lukkekursen på balancedagen.

For kapitalandele, hvor der ikke forefindes et aktivt marked og dermed ikke en observerbar pålidelig dagsværdi, foretages værdiansættelsen med udgangspunkt i almindeligt anerkendte værdiansættelsesmetoder. Dette omfatter f.eks. "discounted cash flow metoden", sammenlignelige handel og multipler. Den anvendte metode varierer afhængig af de konkrete foretagne investeringer.

Værdiansættelserne efterprøves løbende ud fra risiko og væsentlighed. Der valideres ved hjælp af følsomhedsanalyser af væsentlige forudsætninger i de anvendte værdiansættelsesmodeller.

Obligationer, pantsikrede udlån og andre udlån

Obligationer, pantsikrede udlån og andre udlån måles til dagsværdi. Dagsværdien af noterede obligationer opgøres med udgangspunkt i den officielle lukkekurs på balancedagen. Hvis en officiel lukkekurs ikke findes, anvendes den officielle børskurs. Dagsværdien af udtrukne børsnoterede obligationer måles dog til nutidsværdien af udtrækningsbeløbet. For øvrige unoterede obligationer og udlån opgøres dagsværdien ud fra almindeligt anerkendte værdiansættelsesteknikker, der inddrager alle tilgængelige data, som markedsdeltagere må antages at ville tage i betragtning ved en prisfastsættelse. PenSam benytter et internationalt anerkendt kreditvurderingsværktøj til understøttelse af ovenstående teknikker.

Afledte finansielle instrumenter

Børsnoterede og unoterede afledte finansielle instrumenter måles til dagsværdi, og reguleringer indregnes løbende i resultatopgørelsen under 'Kursregule-

ringer'. Positive dagsværdier indregnes i balancen under 'Afledte finansielle instrumenter', og negative dagsværdier indregnes i balancen under 'Anden gæld og Gæld til kreditinstitutter'.

For afledte finansielle instrumenter, der ikke er børs-noterede, anvendes til værdiansættelsen almindeligt anerkendte værdiansættelsesmetoder. De valgte metoder tilpasses de enkelte afledte finansielle instrumenter.

Der foretages analyser af værdiansættelserne i forhold til eksterne modparter og i forhold til priser fastsat af en uafhængig finansiell institution, for at vurdere og efterprøve de af selskabet fastsatte værdier.

Repoer behandles som lån mod sikkerhed. Obligationer solgt som led i en repoforretning er medtaget i balancen til dagsværdi.

Genforsikringsandele af hensættelser til forsikringskontrakter

Genforsikringens andel af erstatningshensættelser beregnes på den enkelte skade i overensstemmelse med bestemmelserne i de indgåede genforsikringskontrakter.

Tilgodehavender

Tilgodehavender består af tilgodehavender hos forsikringstagere, tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder samt andre tilgodehavender. Tilgodehavender måles til dagsværdi, hvilket normalt svarer til nominel værdi med fradrag af eventuel nedskrivning til forventede tab.

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser indregnes i balancen med det beløb, som beregnes på grundlag af årets forventede skattepligtige indkomst.

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser består af forskellen mellem betalt aconto skat og betalbar skat. Skyldig skat indgår i regnskabsposten 'Aktuelle skatteforpligtelser'. Tilgodehavende skat indgår i regnskabsposten 'Aktuelle skatteaktiver'.

Likvide beholdninger

Likvide beholdninger indregnes og måles i balancen til dagsværdi, hvilket normalt svarer til nominel værdi.

Periodeafgrænsningsposter

Under periodeafgrænsningsposter indregnes betalinger vedrørende indtægter/udgifter vedrørende efterfølgende regnskabsår. Periodeafgrænsningsposter måles til kostpris.

Minoritetsinteresser

Minoritetsinteresser er øvrige investorers andel af tilknyttede virksomheders resultat og egenkapital.

Overskudskapital

Overskudskapital består af særlige bonushensættelser. De indeholder andele af overskud, der tilfalder medlemmerne, og som medregnes i selskabets kapitalgrundlag. De særlige bonushensættelser modtager samme forretning som egenkapitalen og kan dække tab på lige fod med egenkapitalen. Særlige bonushensættelser udbetales til medlemmerne, når pensionerne er under udbetaling, eller når der sker genkøb.

Præmiehensættelser

Præmiehensættelser svarer til den del af præmien, der vedrører den ikke-forløbne risikoperiode. Præmiehensættelserne udgør mindst den del af bruttopræmien, der svarer til den del af forsikringsperioden, der vedrører efterfølgende regnskabsår. Præmiehensættelserne er diskonteret. Nutidsværdien af fremtidige betalingsstrømme findes ved diskontering med Finansstilsynets rentekurve.

Den del af præmiehensættelserne, som vedrører genforsikringen, opføres under aktiverne.

Fortjenstmargen på skadesforsikringskontrakter

Fortjenstmargenen indeholder den forventede fortjeneste i de ikke-forløbne dele af risikoperioderne for selskabets indgåede forsikringskontrakter. Den forventede fortjeneste beregnes ud fra udviklingen i de hidtidige erfaringer for indtjening og fordelt på de enkelte produkter. Ændringer i fortjenstmargenen opføres i resultatopgørelsen som underpost til præmieindtægter.

I beregningen af fremtidige betalingsstrømme indgår de forventede betalinger efter balancedagen vedrørende de af selskabet indgåede forsikringskontrakter, uanset om risikoperioden er påbegyndt eller ej.

Erstatningshensættelser

Erstatningshensættelser opgøres ultimo regnskabsåret som summen af anmeldte, endnu ikke afregnede erstatningskrav med tillæg af forventede efteran-

meldte erstatningskrav samt et skønnet erstatningskrav for utilstrækkeligt oplyste forsikringsbegivenheder.

De anmeldte erstatningskrav opgøres enten som en sag-for-sag vurdering eller bliver estimeret ud fra statistiske metoder med basis i erfaringer fra tidligere år. Erstatningshensættelserne fastsættes for hver branche med baggrund i aktuarmæssige modeller.

De opgjorte erstatningshensættelser forhøjes derudover med beløb til dækning af direkte og indirekte skadesbehandlingsomkostninger i forbindelse med afvikling af erstatningsforpligtelserne. Erstatningshensættelserne er diskonteret. Nutidsværdien af fremtidige betalingsstrømme findes ved diskontering med Finanstilsynets rentekurve.

Den del af erstatningshensættelserne, som forventes at indgå fra genforsikringen, opføres under aktiver.

Risikomargen på skadesforsikringskontrakter

Risikomargenen beregnes således, at hensættelserne svarer til det beløb, som et andet forsikringsselskab kan forventes at kræve for at overtage og honorere forsikringsforpligtelserne. Risikomargenen beregnes efter kapitalomkostningsmetoden under Solvens II. Ændringer i risikomargen i resultatopgørelsen fordeles mellem ændringer, der kan henføres til præmiehensættelserne henholdsvis erstatningshensættelserne.

Forsikringsmæssige hensættelser

Forsikringsmæssige hensættelser opgøres på basis af det til Finanstilsynet anmeldte tekniske grundlag for beregning af forsikringsmæssige hensættelser. Forsikringsmæssige hensættelser opdeles på balancen i livsforsikringshensættelser og fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter.

Livsforsikringshensættelser

Livsforsikringshensættelser opdeles i noterne i garanterede ydelser, risikomargen, individuelt bonuspotentiale samt kollektivt bonuspotentiale.

Nutidsværdien af fremtidige betalingsstrømme vedrørende garanterede ydelser findes ved diskontering med den til Finanstilsynets anmeldte rentekurve, hvor satserne er med volatilitetsjustering og reduceret med pensionsafkastbeskatningssatsen.

Forudsætninger vedrørende dødelighed og invaliditet er fastlagt på baggrund af erfaringer fra bestanden i

PenSam. Forudsætninger vedrørende de fremtidige administrationsomkostninger er baseret på erfaringer i PenSam vedrørende omkostninger pr. forsikret.

For livsforsikringshensættelserne vedrørende ikke-garanterede ydelser er underposterne garanterede ydelser og risikomargen nul, og der er alene individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale.

Garanterede ydelser

Garanterede ydelser er opgjort til nutidsværdi ud fra de betalingsstrømme (præmier, ydelser, administrationsudgifter), der følger hvis forsikringerne har henholdsvis fortsat præmiebetaling, ophørt præmiebetaling (fripolice), tilbagekøb, og hvis forsikringsbegivenheder indtræffer, hvor der beregnes et sandsynlighedsvægtet gennemsnit ud fra sandsynlighederne for disse forskellige tilstande.

Nutidsværdierne opgøres efter markedsforudsætningerne. Hertil lægges et tillæg til dækning af fremtidige ydelser foranlediget af indtrufne forsikringsbegivenheder samt et tillæg for ubetalte, forfaldne forsikringsydelser.

Risikomargen

Risikomargenen beregnes efter kapitalomkostningsmetoden under Solvens II.

Individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale

Den forsikredes bonusret opgøres residualt i forhold til de forsikringsmæssige hensættelser efter finansiering af garanterede ydelser, risikomargen og fortjenstmargen. Den del af værdien af bonusretten, der er indeholdt i de retrospektive hensættelser, er individuelt bonuspotentiale, mens den del, der ikke er fordelt til de enkelte forsikringer, er kollektivt bonuspotentiale.

Individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale kan sammen med fortjenstmargen anvendes til betaling af den anmeldte risikoforrentning samt til dækning af negative realiserede resultater i henhold til kontributionsbekendtgørelsen.

Fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter

Fortjenstmargenen indeholder nutidsværdien af de forventede fremtidige overskud, jævnfør de anmeldte regler herfor.

Fortjenstmargenen er i henhold til selskabets anmeldte markedsværdigrundlag beregnet ud fra, at den

indeholder nutidsværdien af fortjenstdelen af fremtidig risikoforrentning.

Fortjenstmargenen kan ikke overstige værdien af de forsikringsmæssige hensættelser med fradrag af garanterede ydelser og risikomargen.

Udskudte skatteaktiver/forpligtelser

Udskudt skat opgøres og indregnes ud fra gældsmetoden på alle midlertidige forskelle mellem regnskabs- og skattemæssige værdier på aktiver og forpligtelser. Udskudt skat indregnes i balancen under posterne 'Udskudte skatteaktiver' og 'Udskudte skatteforpligtelser' på grundlag af gældende skattesatser.

Skatteaktiver vedrørende uudnyttede underskud og skattefradrag indeholdes alene i udskudt skat, hvis det er sandsynligt, at sådanne underskud og skattefradrag kan udnyttes under hensyntagen til, at selskabet indgår i en sambeskatning.

Gæld til kreditinstitutter

Gæld til kreditinstitutter omfatter gældsforpligtelser forbundet med investeringsaktiviteten. Gæld til kreditinstitutter i forbindelse med repoforretninger måles til dagsværdi.

Øvrige forpligtelser

Øvrige forpligtelser, omfatter repoforretninger, samt gæld til tilknyttede og associerede selskaber og anden gæld, måles til dagsværdi, der i al væsentlighed svarer til nominal værdi.

Nøgletal

Selskabets nøgletal udarbejdes efter reglerne i Regnskabsbekendtgørelsen. Afkastnøgletallene er beregnet som sammenvægtede afkast.

Noter

I mio. kr.

NOTE 2

Hoved- og nøgletal for koncernen

Resultatopgørelse	2019	2018	2017	2016	2015
Skadesforsikring					
Bruttopræmieindtægter	125	309	283	268	250
Bruttoerstatningsudgifter	-77	-251	-241	-217	-202
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-35	-42	-43	-47	-44
Resultat af afgiven forretning	-7	-3	-6	-1	-5
Forsikringsteknisk resultat af skadesforsikring	6	13	-7	3	-1
Afløbsresultat	2	3	-6	2	0
Livsforsikring					
Præmier	6.179	5.592	5.542	5.515	5.336
Forsikringsydelse	-2.622	-2.409	-2.273	-2.340	-1.804
Investeringsafkast før pensionsafkastskat	13.488	-112	6.433	6.870	1.617
Pensionsafkastskat	-2.062	-6	-988	-1.025	-270
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-230	-233	-239	-258	-236
Resultat af genforsikring	-1	-1	-1	-1	-2
Ændring i livsforsikringshensættelser	-13.329	-3.366	-7.891	-6.562	-1.067
Ændring i fortjenstmargen	-1.156	332	-174	-1.721	0
Ændring i overskudskapital	-260	-137	-302	-337	0
Forsikringsteknisk resultat af livsforsikring	7	-340	107	141	-151
Investeringsafkast, i alt	14.628	325	6.770	7.459	2.480
Overført til forsikringsvirksomhed	-13.488	112	-6.433	-6.870	-1.617
Andre omkostninger	-32	-56	-158	-57	-1
Resultat før skat	1.121	54	279	675	740
Skat	27	-64	13	-18	-26
Årets resultat	1.148	-10	292	657	714
Minoritetsinteressers andel i driftsresultat	-1.204	-96	-357	-656	-684
Moderselskabets andel af årets resultat	-56	-106	-65	1	30
Balance	2019	2018	2017	2016	2015
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	117.052	102.613	99.583	91.478	85.865
Egenkapital, i alt	9.179	8.180	8.742	9.139	8.809
heraf minoritetsinteressers andel	7.239	6.185	6.639	6.971	6.531
Aktiver, i alt	140.509	124.898	125.073	116.365	108.943

NOTE 2 (FORTSAT)**Hoved- og nøgletal**

Nøgletal i procent	2019	2018	2017	2016	2015
Koncernen					
Afkastprocent	12,7	0,3	6,4	7,7	2,7
Egenkapitalforrentning efter skat ¹	-2,8	-5,2	-3,0	0,1	1,3
Livsforsikring					
Omkostningsprocent af hensættelser	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4
Omkostninger pr. forsikret i kr. ²	437	432	454	499	517
Skadesforsikring					
Bruttoerstatningsprocent	61,3	81,1	85,1	80,6	80,9
Bruttoomkostningsprocent	27,6	13,6	15,2	17,4	17,6
Combined ratio	94,8	95,7	102,4	98,5	100,2
Operating ratio	94,8	95,7	102,4	98,5	100,2
Relativt afløbsresultat	2,1	3,8	-7,2	2,7	-0,2
Bank					
Renterisiko	1,9	4,3	4,5	4,8	4,5
Udlån plus nedskrivning i forhold til indlån	76,9	77,9	74,2	75,6	72,8
Årets nedskrivningsprocent	0,1	0,3	0,4	0,3	0,1
Årets udlånsvækst	4,1	14,7	0,5	6,2	11,7

Note: Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse for livsforsikringsselskaber blev ændret med virkning fra 2016. Dette betyder at tallene for 2015 af praktiske årsager ikke er direkte sammenlignelige med tallene for 2016 og frem.

¹ Egenkapitalen er opgjort ekskl. minoritetsinteressers andel af egenkapitalen, idet de hovedsagligt er af investeringsmæssig karakter.

² Omkostninger pr. forsikret er påvirket af en stigning på 23 kr. på grund af overflytningen af Kritisk sygdom og Hold Fast. Ser man bort fra denne stigning ville nøgletallet været faldet til 414 kr.

Noter

I t. kr.

NOTE 3	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Bruttopræmier, skadesforsikring				
Løbende præmier, direkte forsikring	125.481	299.170	-	-
I alt	125.481	299.170	-	-

NOTE 4	2019	2018	2019	2018
Erstatningsudgifter for egen regning, skadesforsikring				
Bruttoerstatninger vedrørende året	-78.908	-254.170	-	-
Afløbstab/gevinst, brutto	2.041	3.419	-	-
	-76.867	-250.751	-	-
Genforsikringsandel af erstatninger vedrørende året	13.670	18.949	-	-
Afløbstab/gevinst, genforsikringsandel	-780	-729	-	-
I alt	-63.977	-232.531	-	-

NOTE 5	2019	2018	2019	2018
Administrationsomkostninger, skadesforsikring				
Administrationsvederlag	-24.588	-32.317	-	-
I alt	-24.588	-32.317	-	-
Administrationsvederlaget afregnes efter fast pris i henhold til aftale.				
Personaleomkostninger:				
Løn	-15.621	-16.447	-	-
Pensionsbidrag	-2.562	-2.635	-	-
Udgifter til social sikring	-105	-140	-	-
I alt	-18.288	-19.222	-	-
Gennemsnitlig antal heltidsbeskæftigede	27	28		
Antal i bestyrelsen	5	5		
Antal i direktionen	1	1		
Antal væsentlige risikotagere	11	13		

NOTE 6	2019	2018	2019	2018
Bruttopræmier, livsforsikring				
Løbende præmier	5.627.577	5.259.234	-	-
Engangspræmier	551.181	332.762	-	-
I alt	6.178.758	5.591.996	-	-

NOTE 7	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Pensionsafkastskat				
Beregnet betaling for året	-2.059.742	-30.654	-	-
Regulering vedrørende tidligere år	18	26.903	-	-
Afregnet individuel pensionsafkastskat	-1.230	-1.208	-	-
Individuel pensionsafkastskat overført fra andet selskab	258	287	-	-
Individuel pensionsafkastskat overført til andet selskab	-1.183	-1.184	-	-
I alt	-2.061.879	-5.856	-	-

NOTE 8	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Udbetalte ydelser, livsforsikring				
Forsikringssummer ved død	-206.960	-215.804	-	-
Forsikringssummer ved kritisk sygdom	-110.895	0	-	-
Forsikringssummer ved invaliditet	-89.243	-71.003	-	-
Forsikringssummer ved udløb	-63.295	-66.834	-	-
Pensions- og renteydelser	-1.403.921	-1.293.444	-	-
Overførsler og genkøb	-645.587	-662.685	-	-
Udbetalt fra overskudskapital	-88.615	-85.635	-	-
Afgiftsberigtigelsen af alderssum	-7.902	-7.354	-	-
Regulering af fond for midlertidig økonomisk bistand	0	-19	-	-
Skadesforebyggende omkostninger	-5.698	-6.581	-	-
I alt	-2.622.116	-2.409.359	-	-

NOTE 9

Administrationsomkostninger, livsforsikring	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Administrationsvederlag	-229.801	-232.417	-3.679	-6.821
Administrationsomkostninger, i alt	-229.801	-232.417	-3.679	-6.821

Moderselskabet har indgået administrationsaftale med PenSam A/S. Der er derfor ikke ansat medarbejdere i selskabet. Vederlag til direktion og bestyrelse samt honorar til revision bliver afregnet i henhold til administrationsaftale.

Personaleomkostninger

Løn	-191.383	-198.111		
Pensionsbidrag	-31.839	-32.153		
Udgifter til social sikring og lønsudsum	-27.208	-27.041		
I alt	-250.430	-257.305		

Gennemsnitlige antal heltidsbeskæftigede	262	271		
--	-----	-----	--	--

Antal i bestyrelse			7	7
Antal i direktion			1	1
Antal væsentlige risikotagere			9	11

Vederlag til bestyrelse, direktion og væsentlige risikotagere:

Bestyrelse

Bestyrelsesformand Torben K. Hollmann* (Indtrådt 1. december 2018)			-120	-10
Næstformand Ebbe Dalsgaard (Indtrådt 1. december 2018)			-100	-8
Erik Fischer Mikkelsen (Indtrådt 1. december 2018)			-80	-7
Pia Heidi Nielsen* (Indtrådt 1. december 2018)			-80	-7
Jens Robin Aae Kahr (Indtrådt 26. september 2019)			-21	0
Jan Reinmark			-80	-80
Birthe Ullbæk Petersen			-80	-80
Rasmus Lau Henningsen (Udtrådt 25. september 2019)			-60	-80
Bestyrelsesformand Dennis Kristensen* (Udtrådt 31. juli 2018)			0	-75
Næstformand Palle Nielsen (Udtrådt 30. november 2018)			0	-92
Per Hviid (Udtrådt 12. april 2018)			0	-23
Mona Striib* (Udtrådt 30. november 2018)			0	-57
Thomas Enghausen* (Indtrådt 1. august 2018 og udtrådt 30. november 2018)			0	-26
Honorar i alt			-621	-545

*Bestyrelsesmedlemmets honorar afgives til FOA

**Dennis Kristensen er fratrukket i FOA 15. maj 2018, bestyrelseshonorar der er optjent indtil denne dato er afgivet til FOA.

NOTE 9 (FORTSAT)

Administrationsomkostninger	Koncernen		Moterselskabet	
	2019	2018	2019	2018

Bestyrelsen aflønnes udelukkende med et fast honorar. Som medlem af bestyrelsen i andre selskaber i PenSam gruppen har følgende bestyrelsesmedlemmer modtaget et samlet honorar fra selskaberne: Mona Striib 235 t. kr. (2018: 213 t. kr.), Thomas Enghausen 80 t. kr. (2018: 28 t. kr.), Jan Reinmark 64 t. kr. (2018: 64 t. kr.), Birthe Ullbæk 64 t. kr. (2018: 64 t. kr.), Dennis Kristensen 0 t.kr. (2018: 43 t. kr.), Palle Nielsen 0 t. kr. (2018: 49 t. kr.) og Per Hviid 0 t. kr. (2018: 17 t. kr.).

Direktion

Torsten Fels				
Kontraktligt vederlag	-3.294	-3.302	-275	-275
Kontant bonus	0	0	0	0
Vederlag i alt	-3.294	-3.302	-275	-275

Direktionen aflønnes af PenSam Liv, og omkostningen fordeles til de øvrige selskaber i PenSam i henhold til administrationsaftale. Det omkostningsførte vederlag til Torsten Fels i PenSam Gruppen udgør følgende: 3.660 t. kr. (2018: 3.668 t. kr.).

Øvrige ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på selskabets risikoprofil

Kontraktligt vederlag	-26.498	-26.823	-13.300	-14.405
Pensionsbidrag	-4.193	-4.377	-2.207	-2.460
Kontant bonus	-147	-1.097	-147	-150
I alt omkostningsført vederlag i PenSam	-30.838	-32.297	-15.654	-17.015

PenSam er forpligtet til at udpege alle medarbejdere, hvis aktiviteter har indflydelse på PenSam Holding's risikoprofil. En andel af de væsentlige risikotagere er ansat i de øvrige selskaber i PenSam gruppen og en andel af ovenstående vederlag fordeles derfor til disse selskaber.

Samlet variabel løn fordelt på udbetalingsform

Kontant udbetalt	-293	-1.097
------------------	------	--------

Samlet udestående variabel løn

Udestående udskudt variabel løn vedr. tidligere år	-480	-774
Udbetaling af udskudt variabel løn vedr. tidligere år	-293	-947

Revisionshonorar:

Lovpligtig revision af årsregnskabet	-1.230	-1.570	-72	-64
Andre erklæringsopgaver med sikkerhed	0	-548	0	0
Skatterådgivning	-3.394	-3.759	-36	0
Honorar for andre ydelser	-1.013	-1.277		0
I alt	-5.637	-7.154	-108	-64

Den eksterne revision har i Moderselskabet ydet skattemæssig rådgivning om transfer pricing forhold.

De væsentligste forhold som den eksterne revision har udført ud over lovpligtig revision og afgivelse af sædvanlige lovpligtige erklæringer i koncernen omfatter lovpligtige review af mellembalancer i forbindelse med udlodning samt arbejder i forbindelse med vurderingsberetninger. Herudover er der udført skattemæssig rådgivning vedrørende ejendomsrelaterede investeringer, overvejelser om koncernens fremtidige struktur, selskabsskat samt PAL og momsforhold. Endelig har den eksterne revision udført andre ydelser vedrørende koncernens overvejelser om den fremtidige struktur samt i mindre omfang aktuariemæssig rådgivning.

NOTE 10	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Renteindtægter og udbytter mv.				
Renter af obligationer	1.536.157	1.527.011	17.534	605
Renter af pantsikrede udlån	21.162	59.429	-	-
Renter af gældsbreve	41.045	64.309	-	-
Udbytte, kapitalandele og investeringsforeningsandele	915.428	1.004.730	-	-
Udlån	106.489	114.806	-	-
Øvrige finansielle investeringsaktiver	127.886	303.928	-	-
Kreditinstitutter mv.	11.025	15.391	-	-
Andre	340	40	-	-
I alt	2.759.532	3.089.644	17.534	605

NOTE 11	2019	2018	2019	2018
Kursreguleringer				
Investeringsejendomme og andre materielle investeringsaktiver	-4.276	3.123	-	-
Kapitalandele	10.367.783	15.112	-	-
Investeringsforeningsandele	-86	-1.544	-	-
Obligationer	1.646.281	-1.027.761	-19.655	-33.693
Pantsikrede udlån	-9.126	-1.710	-	-
Afledte finansielle investeringsaktiver	1.751.793	-10.773.751	-	-
Andre udlån	-31.787	12.117	-	-
Valutakursreguleringer	-1.753.818	8.714.219	-	-
I alt	11.966.764	-3.060.195	-19.655	-33.693

NOTE 12	2019	2018	2019	2018
Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed				
Handelsomkostninger	-17	-40	-	-
Depotafgift	-3.415	-4.059	-	-
Formueforvaltning, fordelte fællesomkostninger	-345.009	-366.880	-	-
Anden formueadministration	-16.940	-11.670	-	-
I alt	-365.381	-382.649	-	-

NOTE 13	2019	2018	2019	2018
Skat				
Betalbar skat af årets indkomst	-68.197	-33.316	-	-
Ændring i udskudt skat	127.587	-35.970	1.564	1.253
Regulering vedrørende tidligere år	6.725	5.587	1	-339
Forventet omdannelse til arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringsselskab	-39.094	-	-	-
Hensat beregnet skat af egenkapitalbevægelser	0	-617	-	-
I alt	27.021	-64.316	1.565	914
Årets skatteomkostning afstemmes således:				
Årets resultat før skat	1.120.717	54.118	-57.207	-106.615
Skat heraf	-246.558	-11.906	12.586	23.455
Regulering af værdier	238.151	-38.736	-11.022	-22.203
Regulering af udskudte skatteforpligtelser	68.330	0	-	-
Regulering vedrørende tidligere år	6.191	-13.674	1	-338
Forventet omdannelse til arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringsselskab	-39.094	0	-	-
I alt	27.021	-64.316	1.565	914

NOTE 14

Immaterielle aktiver	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Anskaffelsessum 1. januar	986.082	986.082	-	-
Afgang	-480.766	0	-	-
Anskaffelsessum ultimo	505.316	986.082	-	-
Afskrivninger, primo	-908.067	-837.806	-	-
Årets afskrivninger	-76.778	-70.261	-	-
Af- og nedskrivninger vedrørende afgang	480.766	0	-	-
Afskrivninger ultimo	-504.079	-908.067	-	-
Saldo ultimo	1.237	78.015	-	-

NOTE 15

Materielle aktiver	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Anskaffelsessum primo	84.568	62.488	-	-
Tilgang	2.199	23.026	-	-
Afgang	-40.025	-946	-	-
Anskaffelsessum ultimo	46.742	84.568	-	-
Afskrivninger primo	-59.077	-53.819	-	-
Årets afskrivninger	-4.353	-6.003	-	-
Afskrivninger på afhændede aktiver	40.025	745	-	-
Afskrivninger ultimo	-23.405	-59.077	-	-
Saldo ultimo	23.337	25.491	-	-

NOTE 16

Investeringsjendomme og andre materielle investeringsaktiver	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Dagsværdi primo	6.038.102	4.778.297	-	-
Tilgang	436.785	1.795.127	-	-
Afgang	-1.418.043	-852.557	-	-
Årets regulering til dagsværdi	-3.649	428.377	-	-
Dagsværdi ultimo	5.053.195	6.149.245	-	-

Vægtet gennemsnit af forrentningskravet, der er lagt til grund ved fastsættelse af ejendommenes dagsværdi:

Boligejendomme	4,38%	4,75%	-	-
Erhvervsjendomme	4,93%	5,31%	-	-
Blandede bolig- og erhvervsjendomme	4,63%	4,93%	-	-

Selskabets ejendomme værdiansættes med udgangspunkt i DCF metoden.

Der har ikke været anvendt eksterne eksperter ved målingen af investeringsejendomme.

NOTE 17	Koncernen			Moderselskabet	
	Hovedstol	Positiv værdi	Negativ værdi	Positiv værdi	Negativ værdi
Afledte finansielle instrumenter	2019	2019	2019	2019	2019
Rentekontrakter					
Renteswaps					
Løbetid 0-10 år	41.876.895	935.557	-338.298	-	-
Løbetid 10 -20 år	27.446.383	3.607.179	-1.646.014	-	-
Løbetid >20 år	8.630.704	1.064.271	-1.224.352	-	-
I alt	77.953.983	5.607.006	-3.208.663	-	-
Repo/Reverse forretninger					
Løbetid 0-10 år	-2.297.000	0	-2.539.141	-	-
I alt	-2.297.000	0	-2.539.141	-	-
Terminkontrakter, valutakontrakter					
I alt	-49.880.029	522.246	-90.800	-	-
I alt	-49.880.029	522.246	-90.800	-	-
Saldo ultimo	25.776.955	6.129.252	-5.838.604	-	-

Alle rentekontrakter er indgået i danske kroner og euro.

Valutakontrakter har alle en løbetid på under et år.

Positive dagsværdier indgår i aktiverne under 'Afledte finansielle instrumenter'.

Negative dagsværdier indgår i passiverne under 'Anden gæld' og 'Gæld til kreditinstitutter'.

NOTE 17 (FORTSAT)

Afløede finansielle instrumenter	Koncernen			Moderselskabet	
	Hovedstol 2018	Positiv værdi 2018	Negativ værdi 2018	Positiv værdi 2018	Negativ værdi 2018
Rentekontrakter					
Renteswaps					
Løbetid 0-10 år	64.684.752	574.599	-311.308	-	-
Løbetid 10 -20 år	36.994.279	2.977.633	-1.577.622	-	-
Løbetid >20 år	12.038.851	256.871	-877.025	-	-
I alt	113.717.882	3.809.103	-2.765.955	-	-
Renteoptioner					
Løbetid 0-10 år	5.193.078	3.809	0	-	-
Løbetid 10 -20 år	6.554.516	8.582	-17.680	-	-
I alt	11.747.594	12.391	-17.680	-	-
Repo/Reverse forretninger					
Løbetid 0-10 år	360.584	2.988.582	-2.988.293	-	-
I alt	-2.069.124	2.056.464	-5.065.509	-	-
Obligationsfutures					
Løbetid 0-10 år	462.016	55	-77	-	-
I alt	462.016	55	-77	-	-
Terminskontrakter, valutakontrakter					
I alt	-41.749.882	137.291	-1.022.120	-	-
I alt	-41.749.882	137.291	-1.022.120	-	-
Saldo ultimo	84.538.194	6.947.422	-6.794.126	-	-

Alle rentekontrakter er indgået i danske kroner og euro.

Valutakontrakter har alle en løbetid på under et år.

Positive dagsværdier indgår i aktiverne under 'Afløede finansielle instrumenter'.

Negative dagsværdier indgår i passiverne under 'Anden gæld' og 'Gæld til kreditinstitutter'.

NOTE 18**Finansielle aktiver og forpligtelser til dagsværdi**

Dagsværdi er den pris, der ville blive opnået ved salg af et aktiv eller betalt for at overdrage en forpligtelse i en normal transaktion mellem markedsdeltagerne på målingstidspunktet.

Niveau 1 - noterede priser

Opgørelsen til dagsværdi er baseret på de noterede priser, der fremkommer i forbindelse med omsætning på aktive markeder. Findes der et aktivt marked for børsnoterede kapitalandele, obligationer, afledte instrumenter m.m. opgøres dagsværdien som udgangspunkt til lukkekursen på balancedagen.

Niveau 2 - Observerbare input

Er der ikke noteret en lukkekurs, anvendes en anden offentlig kurs, der må antages bedst at svare hertil i form af indikative priser fra banker/brokere. Aktiver af denne type er blandt andet CDO's og kreditobligationer. For noterede papirer, hvor lukkekursen ikke afspejler dagsværdien, anvendes valueringsteknikker eller andre observerbare oplysninger til fastlæggelse af dagsværdien. Når der ikke findes et finansielt instrument, anvendes valueringsteknikker, hvor input er baseret på observerbare markedsdata. Afhængigt af aktivets eller passivets karakter kan der være tale om beregning ud fra grundlæggende parametre som rente, valutakurser og volatilitet eller ved sammenligning med handelspriser for tilsvarende instrumenter.

Niveau 3 - Ikke observerbare input

I visse tilfælde kan værdiansættelsen ikke alene baseres på observerbare markedsdata. I disse tilfælde anvendes værdiansættelsesmodeller, der kan indebære skøn over såvel fremtidige forhold som karakteren af den aktuelle markedsituation. I dette niveau placeres blandt andet unoterede aktier og investeringsejendomme.

	Koncernen			I alt 2019
	Noterede priser	Observerbare input	Ikke observerbare input	
	Niveau 1 2019	Niveau 2 2019	Niveau 3 2019	
Investeringsejendomme	0	0	5.053.195	5.053.195
Kapitalandele i associerede virksomheder	0	0	2.566.928	2.566.928
Kapitalandele i PenSam Invest (Investeringsforeningsandele)	38.466.229	19.300.085	113.842	57.880.156
Kapitalandele	0	1.064.753	21.817.641	22.882.394
Obligationer	41.921.325	0	7.360	41.928.685
Pantsikrede udlån	0	0	3.672	3.672
Andre udlån	0	0	1.525.892	1.525.892
Afledte finansielle instrumenter	0	6.129.251	0	6.129.251
Investeringsaktiver i alt	80.387.554	26.494.089	31.088.530	137.970.173
Likvider	0	1.454.972	0	1.454.972
Tilgodehavende renter samt optjent leje	0	345.841	0	345.841
Finansielle aktiver i alt	80.387.554	28.294.902	31.088.530	139.770.986
Afledte finansielle instrumenter	0	5.838.604	0	5.838.604
Skyldige omkostninger	0	20.915	0	20.915
Mellemværende vedr. handelsafvikling	0	39.199	0	39.199
Finansielle forpligtelser i alt	0	5.898.718	0	5.898.718

Værdiansættelse baseret på ikke observerbare input (niveau 3)

Dagsværdi primo	26.845.182
Overførsler til/fra noterede priser og observerbare input	-36.431
Køb/salg/afvikling	1.632.398
Værdiregulering over resultatopgørelsen i posten kursreguleringer	2.647.381
Dagsværdi ultimo	31.088.530

Dagsværdi ultimo ikke observerbare input (niveau 3)

Direkte ejede ejendomme	6.850.855
Private equity fonde	8.986.165
Kredit fonde	5.582.489
Infrastruktur, selskaber og fonde	3.693.423
Ejendomsfonde	4.296.049
Øvrige	1.679.549
I alt	31.088.530

NOTE 19**Eventualaktiver**

PenSam har rejst et tilbagesøgningskrav overfor SKAT som følge af EU - Domstolens afgørelse i relation til ATP - sagen, som vedrører momsfrigivelse for forvaltning og herunder administration af pensionselskaber. Det er som følge af manglende praksis på området, uvist i hvilket omfang PenSam får medhold, og i givet fald hvornår PenSam modtager refusion. Det er derfor ikke muligt at indregne beløb i relation hertil i årsrapporten. Kravet behandles derfor som et eventualaktiv.

NOTE 20

Overskudskapital	Koncernen		Moterselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Saldo primo	3.561.799	3.425.292	-	-
Andel af realiseret resultat	217.199	79.313	-	-
Andel af pensionsafkastskat	-62.879	-40.117	-	-
Overført fra kollektivt bonuspotentiale	193.841	182.946	-	-
Udbetalt	-88.615	-85.635	-	-
Saldo ultimo	3.821.345	3.561.799	-	-

Der bliver ikke anmeldt forøget risikoforrentning til Finanstilsynet, som følge af årets og tidligere års tabsdækning.

PenSam Liv har valgt at fjerne skyggekontiene vedrørende egenkapital på 3,3 mio. kr. og overskudskapital på 4,8 mio. kr. i 2019.

NOTE 21

Livsforsikringshensættelser	2019	2018	2019	2018
Forsikringsmæssige hensættelser primo	98.568.738	95.202.558	-	-
Fortjenstmargen primo	3.924.052	4.256.251	-	-
Livsforsikringsmæssige hensættelser i alt primo	102.492.790	99.458.809	-	-
Kollektivt bonuspotentiale primo	-9.515.238	-12.208.254	-	-
Netto akkumuleret værdiregulering primo	-5.286.779	-5.369.763	-	-
Retrospektive hensættelser primo	87.690.773	81.880.792	-	-
Bruttopræmier	6.220.073	5.591.997	-	-
Tilskrivning af afkast	2.541.804	2.376.804	-	-
Forsikringsydelse	-2.574.815	-2.323.724	-	-
Omkostningstillæg efter tilskrivning af omkostningsbonus	-272.858	-256.654	-	-
Risikogevinst efter tilskrivning af risikobonus	126.745	393.441	-	-
Andet	2.214	28.117	-	-
Retrospektive hensættelser ultimo	93.733.935	87.690.773	-	-

NOTE 21 (FORTSAT)

Livsforsikringshensættelser	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Kollektivt bonuspotentiale ultimo	16.470.192	9.515.238	-	-
Fortjenstmargen ultimo	-5.080.415	-3.924.052	-	-
Brutto akkumuleret værdiregulering ultimo	6.774.139	5.286.779	-	-
Netto akkumuleret værdiregulering netto ultimo	6.774.139	5.286.779	-	-
Saldo ultimo	111.897.851	98.568.738	-	-
Fordelingen af hensættelser				
Rentegruppe Fleksion				
Garanterede ydelser	1.732	1.518	-	-
Individuelt bonuspotentiale	47.421.348	43.206.436	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, rente	7.678.560	3.128.058	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	64.557	198.092	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	180.144	122.084	-	-
Livsforsikringshensættelser Fleksion i alt	55.346.342	46.656.188	-	-
Fortjenstmargen	4.084.015	3.002.516	-	-
Forsikringsmæssige hensættelser Fleksion i alt	59.430.357	49.658.704	-	-
Rentegruppe Tradition - ugaranterede				
Garanterede ydelser	3.882	2.653	-	-
Individuelt bonuspotentiale	27.533.987	26.246.013	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, rente	7.310.361	4.737.693	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	231.684	296.009	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	73.347	54.773	-	-
Livsforsikringshensættelser Tradition - ugaranterede i alt	35.153.261	31.337.141	-	-
Fortjenstmargen	807.961	733.670	-	-
Forsikringsmæssige hensættelser Tradition - ugaranterede i alt	35.961.221	32.070.811	-	-
Rentegruppe Tradition - garanterede				
Garanterede ydelser	15.347.106	15.018.845	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, rente	399.971	475.698	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	96.081	63.125	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	0	0	-	-
Risikomargen	47.200	58.460	-	-
Livsforsikringshensættelser Tradition - garanterede i alt	15.890.358	15.616.128	-	-
Fortjenstmargen	115.088	118.074	-	-
Forsikringsmæssige hensættelser Tradition - garanterede i alt	16.005.445	15.734.202	-	-

NOTE 21 (FORTSAT)

	Koncernen		Moderselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Livsforsikringshensættelser				
Rentegruppe PMF				
Garanterede ydelser	4.929.073	4.411.146	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, rente	209.917	249.444	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	83.969	84.416	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	0	0	-	-
Risikomargen	24.832	29.875	-	-
Livsforsikringshensættelser PMF alt	5.247.791	4.774.881	-	-
Fortjenstmargen	73.352	69.792	-	-
Forsikringsmæssige hensættelser PMF i alt	5.321.143	4.844.673	-	-
Gruppeordninger				
Garanterede ydelser	118.499	78.555	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, rente	141.601	105.845	-	-
Gruppeordninger i alt	260.100	184.400	-	-
Fortjenstmargen	0	0	-	-
Forsikringsmæssige hensættelser gruppeordningerne i alt	260.100	184.400	-	-
Afkastprocent pr. rentegrupper				
Afkastprocent, rentegruppe Fleksion	14,1%	-0,3%	-	-
Afkastprocent, rentegruppe Tradition ugaranterede	12,3%	-0,2%	-	-
Afkastprocent, rentegruppe Tradition garanterede	9,3%	2,1%	-	-
Afkastprocent, rentegruppe PMF	14,7%	2,9%	-	-
Bonusgrader pr. rentegrupper				
Bonusgrad, rentegruppe Fleksion	107,5%	101,0%	-	-
Bonusgrad, rentegruppe Tradition ugaranterede	124,0%	116,1%	-	-
Bonusgrad, rentegruppe Tradition garanterede	4,7%	4,9%	-	-
Bonusgrad, rentegruppe PMF	9,0%	10,1%	-	-
Omkostningsresultat i %.	0,0%	0,0%	-	-
Omkostningsresultat i t. kr.	49.118	34.782	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning i t. kr.	253.491	176.857	-	-
Risikoresultat i %.	-0,1%	-0,4%	-	-
Risikoresultat i t. kr.	-126.745	-393.441	-	-
Kollektivt bonuspotentiale, risiko i t. kr.	476.291	641.643	-	-
Forrentning af kundemidler efter omkostninger før skat	10,6%	0,2%	-	-

NOTE 22

Erstatningshensættelser	2019	2018	2019	2018
Saldo primo	92.271	85.592	-	-
Betalt i året vedrørende indeværende år	-55.042	-182.461	-	-
Betalt i året vedrørende tidligere år	-69.572	-61.683	-	-
	-124.614	-244.144	-	-
Ændringer i året vedrørende indeværende år	79.689	254.316	-	-
Ændringer i året vedrørende tidligere år	-2.041	-3.419	-	-
Rente- og kursreguleringer	178	-74	-	-
	77.826	250.823	-	-
Erstatningshensættelser ultimo	45.483	92.271	-	-

Erstatningshensættelser er opgjort uden fradrag for værdien af aktiver eller rettigheder, da der ikke er overtaget eller forventes overtaget sådanne.

NOTE 23

Udskudte skatteaktiver/forpligtelser	Koncernen		Moterselskabet	
	2019	2018	2019	2018
Saldo primo	-68.728	12.021	3.470	2.075
Ændring i hensættelser	122.486	-80.749	1.534	1.395
Forventet omdannelse til arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringselskab	-41.683	-	-	-
Saldo ultimo	12.075	-68.728	5.004	3.470

Udskudte skatteaktiver fordelt på hovedposter:

Immaterielle aktiver	-272	-17.163	-	-
Materielle aktiver	556	457	-	-
Investeringsejendomme	0	-71.382	-	-
Andre finansielle investeringsaktiver	0	-24.247	-	-
Fremførbart underskud	10.525	42.220	5.004	3.470
Andet	1.266	1.387	-	-
I alt	12.075	-68.728	5.004	3.470

NOTE 24

Anden gæld	2019	2018	2019	2018
Afledte finansielle instrumenter	3.299.464	3.805.832	-	-
Øvrig gæld	1.215.737	1.268.452	-	211
Saldo ultimo	4.515.199	5.074.284	0	211

Alle gældsposter forfalder indenfor 5 år fra balancetidspunktet.

NOTE 25**Aktiekapital**

Aktiekapitalen er opdelt i nominelt 100 kr. eller multipla heraf.

	Antal	Antal stemmer pr. aktier
A-aktier	250.000	10
B-aktier	2.250.000	1

NOTE 26

Sikkerhedsstillelser, eventualforpligtelser og andre økonomiske forpligtelser	Koncernen		Moderselskabet	
	2019 (mio. kr.)	2018 (mio. kr.)	2019	2018
Registrerede aktiver stillet til sikkerhed for selskabets hensættelser	120.570	104.495	-	-
Sikkerhedsstillelse for afledte finansielle instrumenter	637	1.383	-	-
Sikkerhedsstillelse i forbindelse med repo forretninger	2.538	3.014	-	-
Uudnyttet tilsagn om investering i ejendomsfonde	2.872	2.597	-	-
Uudnyttet tilsagn om investering i private equity fonde	1.546	2.973	-	-
Uudnyttet tilsagn om investering i infrastruktur fonde	2.779	741	-	-
Uudnyttet tilsagn om investering i øvrige fonde	6.505	4.493	-	-
Uudnyttet tilsagn ifm. investering i lån	16	24	-	-
Garantier i forbindelse med investeringer	453	0	-	-
I forbindelse med deltagelse i clearing er der til sikkerhed deponeret obligationer i Danmarks Nationalbank til en kursværdi på (PenSam Bank)	68	69	-	-

PenSam Holding A/S's sambeskattede selskaber hæfter solidarisk for skat af den sambeskattede indkomst mv. Det samlede beløb fremgår af årsrapporten for PenSam Holding A/S, der er administrationselskab i forhold til sambeskatningen

Selskabet har via PenSam A/S indgået en aftale med Cobblestone om administration af ejendomme. Der er 12 måneders opsigelsesvarsel.

PenSam Ejendomme ApS har et vedligeholdelsestilsvær i henhold til Lov om midlertidig regulering af boligforholdene, § 18 på 27 mio. kr. Endvidere er der tinglyst ejerpantebrev på nominelt 1.376 mio. kr.

Selskabet har investeret i aktier i Refshaleøen Holding A/S. Selskabet har i den forbindelse forpligtet sig til at købe yderligere 10% af aktierne om 1 år. Hvilket forventes at udgøre 155 mio. kr.

Der er indgået aftale med KMD, om outsourcing af den samlede It-drift og udvikling. Aftalen løber frem til september 2023.

Koncernen har ikke påtaget sig kautions-, garanti- eller andre forpligtelser ud over de i regnskabet anførte.

NOTE 27**Nærtstående parter**

Nærtstående parter, som har bestemmende indflydelse er:

- FOA, København V. ejer 10% af aktiekapitalen, og har bestemmende indflydelse i selskabet via aktionæroverenskomst.

Nærtstående parter, som har betydelig indflydelse er:

- Pensionskassen PenSam, ejer 90% af aktiekapitalen, men har ikke bestemmende indflydelse i selskabet.
- Bestyrelsesmedlemmer i PenSam Holding A/S. Bestyrelsen fastlægger forretningsmodellen og den overordnede strategi for koncernen.
- Direktionen i PenSam Holding A/S. Direktionen varetager den daglige drift.

Andre nærtstående parter er:

- PenSam Liv forsikringsaktieselskab A/S, er datterselskab.
- PenSam A/S, er datterselskab.
- PenSam Forsikring A/S, er nærtstående via PenSam Holdings A/S ejerandel i PenSam Liv forsikringsaktieselskab.
- PenSam Bank A/S, er nærtstående via PenSam Holdings A/S ejerandel i PenSam Liv forsikringsaktieselskab.

For tilknyttede og associerede virksomheder henvises til oversigten på note 29.

Der har ikke været andre transaktioner med bestyrelse og direktion end vederlag jf. note 9.

PenSam gruppen anvender PenSam Bank som bankforbindelse i beskedent omfang.

PenSam A/S varetager administrative opgaver for PenSam Holding. I henhold til administrationsaftale afregnes til fastpris opgjort på markedsbaserede vilkår. De administrative opgaver omfatter pensionsadministration, formueforvaltning samt øvrig administration for selskaberne i PenSam gruppen.

Øvrige koncerninterne transaktioner, så som handel med værdipapirer og nogle produktspecifikke aftaler mellem de juridiske enheder sker ligeledes på markedsbaserede vilkår.

Moderselskabet

Ydelser i henhold til administrationsaftale samt mellemværende:

Omkostninger

2019**2018**

-3.679

-6.821

NOTE 28**Afkast til regnskabsmæssig værdi**

I skemaet vises afkastprocenter for 2019 fordelt på investeringskategorier.

	Regnskabsmæssig værdi		Afkast i % før pensions- afkastskat og selskabsskat
	Primo	Ultimo	
1. Grunde og bygninger	10.706.021	10.377.109	5,9
2.1 Noterede kapitalandele	27.643.443	35.355.197	30,6
2.2 Unoterede kapitalandele	10.202.958	12.694.340	17,2
2. Kapitalandele i alt	37.846.401	48.049.537	27,0
3.1 Stats- og realkreditobligationer	39.140.848	39.398.918	1,7
3.2 Indeksobligationer	0	0	0,0
3.3 Kreditobligationer og emerging markets obligationer	19.371.902	17.678.080	14,0
3.4 Udlån m.v.	392.055	5.609.373	5,3
3. Obligationer og udlån i alt	58.904.805	62.686.371	5,2
4. Dattervirksomheder	317.514	330.023	-5,5
5. Øvrige investeringsaktiver	-884.829	431.445	-
6. Afledte finansielle instrumenter til sikring af aktiver og forpligtelser	1.024.296	2.381.667	-

De viste afkast i procent er for de enkelte aktivtyper beregnet som et tidsvægtet afkast. Værdien af valutaafdækningsinstrumenter indgår under pkt. 5.

Der beregnes ikke tidsvægtet afkast for 'Øvrige finansielle investeringsaktiver' og 'Afledte finansielle instrumenter* til sikring af nettoændringer af aktiver og forpligtelser', da en sådan beregning for disse aktivklasser ikke er mulig.

NOTE 29

Associerede og tilknyttede virksomheder

	PenSam Holding's andel af aktiekapital i procent	Virksomhed- ens egen- kapital i t. kr.	Virksomhe- dens resul- tat i t. kr.	Retsform	Hjemsted	Aktivitet
Koncernen,						
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder						
PenSam Liv Forsikringsaktieselskab	100	194.152	-13.666 A/S	Furesø		Livsforsikring
PenSam Forsikring	100	76.403	7.906 A/S	Furesø		Skadesforsikring
PenSam Bank	100	253.621	4.603 A/S	Furesø		Bank
PenSam	100	121.201	-36.430 A/S	Furesø		Administration
Kapitalforeningen PenSam Invest	89	58.443.845	11.726.729 Forening	København		Investering
PenSam Erhvervsjendomme	100	1.189.198	180.583 ApS	Furesø		Udlejning
PenSam Ejendomme	64	2.110.199	127.038 ApS	Furesø		Udlejning
Komplementarselskabet Tegholmen Holding	50	35	-1 ApS	København		Byggeri
Tegholmen Holding	50	10.292	187.759 P/S	København		Byggeri
Komplementarselskabet af 1. juni 2017	100	49	7 ApS	Furesø		Byggeri
Ejendomsinvesteringsselskabet af 1. juni 2017	100	433	-15 P/S	Furesø		Byggeri
Komplementarselskabet Peter Bangs Vej	100	38	1 ApS	Furesø		Udlejning
Peter Bangs Vej	100	207.839	10.773 P/S	Furesø		Udlejning
Komplementarselskabet Sofiendal Enge Hasseris	100	75	23 ApS	Furesø		Byggeri
Sofiendal Enge Hasseris	100	667.230	-247.756 P/S	Furesø		Byggeri
OPP P-Hus Skejby	100	197.733	3.887 A/S	Furesø		Udlejning
OPP P-Hus Silkeborg	100	37.979	1.151 A/S	Furesø		Udlejning
OPP P-Hus Horsens	100	67.762	1.357 A/S	Furesø		Udlejning
Ejendomsselskabet Tietgens Have	100	851.734	100.879 ApS	København		Udlejning
Koncernen,						
Kapitalandele i associerede virksomheder						
Irish Forestry Investments Holding A/S	33	42.764	-535 A/S	København		Skovdrift
Ejendomsselskabet af 31. august 2006 P/S	25	2.117.400	389.500 P/S	Glostrup		Byggeri
Carlsberg Byen P/S	23	1.624.647	169.285 P/S	København		Byggeri
AIP El Campo Holding GP ApS*	23		ApS	København		Infrastruktur
AIP Zion GP ApS	23	47	-3 ApS	København		Infrastruktur
Institutional Holding GP ApS	20	43	-7 ApS	København		Infrastruktur
Institutional Holding P/S	20	2.614	89 P/S	København		Infrastruktur
NSI DK HoldCo GP ApS	23	51	1 ApS	København		Infrastruktur
AIP Blafa GP ApS	23	53	3 ApS	København		Infrastruktur
NSI DK HoldCo K/S	23	296.313	-4.249 K/S	København		Infrastruktur
AIP Zion Holding K/S	23	482.175	4.211 K/S	København		Infrastruktur
AIP Blafa Mezzanine K/S	23	731	-14 K/S	København		Infrastruktur
AIP Blafa Equity K/S	23	39.940	-138 K/S	København		Infrastruktur
AIP El Campo Holding K/S*	23		K/S	København		Infrastruktur

I PenSam gruppen skrifter ejerandelen løbende i de tilknyttede og associerede virksomheder, derfor kan ejerandele og resultater ikke direkte afstemmes til resultatopgørelsen.

*Der foreligger endnu ikke regnskaber for selskabet.

NOTE 30

Risikoplysninger

Risikostyring i PenSam koncernen skal sikre, at der aktivt tages stilling til, hvilke risici selskabet vil påtage sig, og hvordan de væsentligste risici håndteres. Risikostyring og accept af risici skal ses under hensyntagen til koncernens fastsatte forretningsmodel, strategiske målsætninger samt den kapital, der er til rådighed.

Bestyrelsen har vedtaget en overordnet risikostyringspolitik, der fastlægger det ønskede risikoniveau og tilsikrer en ensartet risikostyring i koncernen.

Selskabet har en ALM Investeringskomité, hvor de primære opgaver består af overvågning af risici, vurdering og sikring af en velfungerende risikostyringsproces og evaluering af de enkelte selskabers kapital- og solvenssituation.

De væsentligste risici i PenSam koncernen vedrører finansielle risici, forsikringsmæssige risici samt operationelle risici.

Finansielle risici

Finansielle risici består primært af markeds- og modpartsrisici og er primært relateret til tab på investeringsaktiver. Markedsrisici omfatter renterisici, aktierisici, ejendomsrisici, valutarisici samt kreditspændrisici. Det er primært investeringsaktiviteten i datterselskaberne, der medfører finansielle risici i PenSam Holding.

Styring af de finansielle risici tager udgangspunkt i risikostyringspolitikken og investeringspolitikken samt de tilhørende retningslinjer.

Politikker og retningslinjer fastsætter blandt andet krav til sammensætning af investeringerne, anvendelse af benchmark mv. Investeringerne sammensættes, så risikoen i investeringsporteføljen spredes, så der ikke er for stor afhængighed af en enkelt aktivklasse eller et enkelt aktiv.

Bestyrelsen har endvidere fastlagt et risikobudget for markeds- og modpartsrisici, som risikoforbruget skal holdes inden for. Der afrapporteres til bestyrelsen ved eventuelle rammeoverskridelser. Der er ligeledes løbende afrapportering på afkast.

Politikker og retningslinjer fastsætter også rammer for modpartsrisici for at sikre en passende bonitet og spredning på modpartsrisici.

Forsikringsmæssige risici

Forsikringsmæssige risici omfatter primært invaliditets- og levetidsrisiko i PenSam Liv.

En væsentlig risiko i PenSam koncernen er relateret til usikkerheden i kundernes levetid. PenSam koncernens pensionskunder har livsvarige alderspensioner, som kan medføre gevinster eller tab såfremt de forventede og faktiske levetider afviger.

Koncernen forholder sig som minimum årligt til udviklingen i kundernes levetid. Ved stigende levetid foretages der yderligere hensættelser til at dække de fremtidige forpligtigelser.

Ligeledes foretages der løbende revurderinger af forventningerne til kundernes levetid, som indgår i koncernens prognoseberegninger. Dette for at sikre at kunderne har et godt grundlag for at vurdere deres økonomiske forhold ved pensionering.

Operationelle risici

Operationelle risici er defineret som tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne procedurer, menneskelige fejl og systemmæssige fejl eller som følge af eksterne begivenheder, herunder juridiske risici.

Operationelle risici opstår således som følge af fejl eller mangler i processer eller som følge af udefrakommende forhold, som medfører økonomiske tab eller tab af omdømme. Koncernen har, for at reducere risikoen for tab som følge af operationelle risici, sikret sig, at der er implementeret forretningsgange og løbende udføres relevante interne kontroller.

